

DIACONIA
S. AGATHAE
IN SVBURA

*A Florauante Martinello
Romano*

DESCRIPTA ET ILLUSTRATA.

DIACONIA

DIACONIA

DIACONIA

DIACONIA

DIACONIA

1907
JAN 10 9
CALIFORNIA
1907
1907

EMINENTISS.^{MIS} PRINCIPIBVS

FRANCISCO
ET
ANTONIO
BARBERINIS

S. R. E. CARDINALIBVS

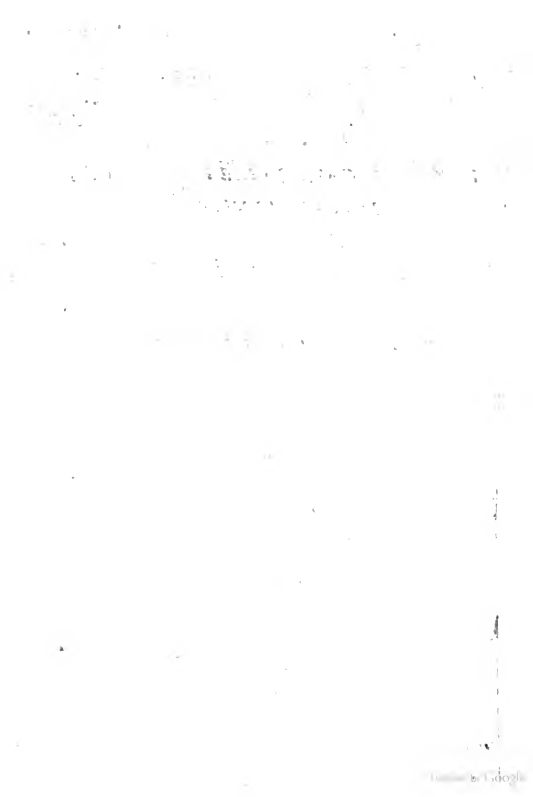
Florauantes Martinellus.

*Q*UOD apud eos, qui Stellarum scientiam profitentur, perperam atque ex vano iactatur, ex eo, quo quisque conceptus, vel ortus est sidere, arcano veluti nexu pendere, ad meum hoc opusculum, Principes Amplissimi, quod vestrum altero Diaconiam, quæ hic describitur, administrante conscriptum fuit,

fuit, altero iam eandem obtinente in publicum prodit, proportione quadam, sine piaculo transferri potest. Enimvero Beatæ Agathæ Suburane templum, tot prodigijs nobile, tam aperta diuini numinis præsentia non rarò illustratum, cælum quasi quoddam esse quis neget? neque ullus omninò sit, qui inter clariores ex omni antiquitate eius Præsides, hoc est, inter lucidiora eiusdem astra, vos in primis non recenseat. Illexit me igitur placidissimus sideris alterius fulgor, ut scribendi laborem subirem: addidit faustissimum alterius iubar moranti animum, ut, quod diu præferam, tandem ederem: conceptum illi foetus hic debet: iuuit hoc, ut, quem iamdiu parturiebam, denique parerem. Igitur cum utrisque obstrictum se penitus mancipatumque intelligeret, ut se utrique dicaret & susteret flagrantissime contendit. Et videri alicui potest audaciæ non ferendæ,

dæ, quòd opusculum tenebris aliòqui dignissimum, in tanto lumine conspici gestierit; verùm quis non facilè ignoscat, quòd ipsa procreationis atque ortus conditione, necessitate quasi quadã imponitur? Equidem quin eò conuolaret, quò natura ductu ferebatur, retinere non valui; impulsi quin immo, meritò ratus nihil illi posse felicius contingere, quàm si nœvos suos, & maculas gemina vœstra luce velaret.

**Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag.
Sacri Palatij Apostolici.**

Io. Baptista Alterius Episc. Cam. Vicefg.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Riccardius Sacri Pal. Apost. Mag.

INDEX CAPITVM.

- I. De Subura. pag. 4.
- II. An Quirinalis S. Agathæ Ecclesia eadem
illa sit, quæ à S. Gregorio in Subura est
dedicata. 28.
- III. De locis insignioribus Vallis Suburane. 32.
- IV. Descriptio Diaconie S. Agathæ. 37.
- V. An Ecclesia S. Agathæ in Subura semper
fuerit Diaconia: Ac de varia eius de-
nominatione. 45.
- VI. De fundatione, Consecratione, restauratione,
& excellentia Diaconie S. Agathæ. 53.
- VII. De Curatoribus Ecclesie S. Agathæ. 72.
- VIII. De Reliquijs & Indulgentijs Diaconie
S. Agathæ. 75.
- IX. Diaconi, Titulares, seu Commendatarij
S. Agathæ. 77.

FINIS.

DIACONIA
S. AGATHAE
IN SVBVRA

DESCRIPTA, ILLUSTRATA.

IX FRANCISCVS
BARBERINVS Card.
Amplissimus S. Agathæ
Diaconiã in Quirinali si-
tam obtinuerat, cum diu

intermissa cõtrouersia iterum excitata
est. Gaudebat Princeps Optimus tem-
plum sibi obrigisse, quod Magni adhuc
Gregorij vestigia retineret; quod idem
Pontifex ab Arianis pollutum expiaue-
rat; ex quo humani generis hostem im-
munda specie eiecerat; quod odorata
nube Deus compleuerat; quod ignis in

II.

pendentes lampades è Cælo demissus non semel illustrarat. Assentiebantur plerique, factumq. diuinitus dicebāt, vt quam Pontifex incomparabilis Ædem olim dicauiſſet, incredibili pietate Cardinalis obtineret. Nec defuere tamen qui eam gratulationem perturbarent. S. Agathæ templum, aiebant, tot miraculis illustre, à Gregorio extructū, eodēque teste in Subura situm fuisse. iam istud, quod Colli Quirinali insidet, ædificatum à Ricimere, longè à Subura distare. Illud quidem vulgi opinione receptum; sed audiendum nihilominus Pyrrhum Ligorium, qui superiore seculo suis in Paradoxis contrarium docuerat. Mouit me ea res: cumq. ægreferrem siue Ædi Sanctissimæ tantum detrahi, siue commune eruditorum iudicium contemni, cœpi vulgatę sententię veluti defensionem parare. Porro cum multa adnotassem, quę contro-

III.

uersiam omnem dirimere viderentur, laboris, vt fit, amore captum, tum verò Amplissimi Cardinalis studio flagrantem incessit præterea cupido, singula, quæ ad hoc templum spectarent, colligendi: quod dum præsto, hoc mihi inter manus opusculum sensim excreuit. Hæc me ad scribendum causæ impulerūt. Vtinam tamè facile opus ipsum, quàm operis suscepti consilium Lectori probare possim. Ordiamur à Suburâ, ex cuius situ hæc controuersia ferè dependet.

CAP. I. De Subura.

Lib. 4. de
ling. lat.

SUBVRAM Iunius apud Varronem
ita dictam putauit, quòd fuerit
sub antiqua Vebe. Porro *testimonio po-*
testre, inquit Varro, quòd *subest ei lo-*
co, qui *nouris terreus* vocatur. Aliam
nihilominus etymologiam ipse sequi-
tur, vt nimirum Subura à Pago Suc-
cusano dicta sit SVCCVSA. Eadem
ferè habet Festus ex Verrius. *Suburam*,
inquit, *Verrius à Pago Succusano dictam*
ait: hoc verò maximè probat eorum au-
toritate, qui aiunt ita appellatam &
Regionem Urbis, & Tribum à statiuo
presidio, quod solitum sit succurrere Ex-
quilijs, infestantibus eam partem Gabi-
nis. Amplius aliquid habet eiusdem
Festi fragmentum ex Farnesiano exem-
plari descriptum, *Suburanam* videlicet
Tribum antea *Succisanam* dictam; tum
subditur, miratum Verrium cur non à

nomine Pagi Succufani, in quo milites
 exercebantur, Subura dicta fuerit Suc-
 cusa: quod qua ratione cum prædictis
 cohæreat, non est facile explicare. Et hæ
 quidem notationes passim occurrunt.
 Illam, quam vetus Horatij interpres, à
 Iacobo Cruquio editus, habet, apud aliū
 neminem legi: *SVBURA*, inquit, *dicta*
est à SVBURENDO, quod in ea Regio-
 ne Romæ aliquando subustionibus palude-
 ta siccata sint. Verum unde vnus hic
 rescivit quod cæteri omnes ignorauere?
 & hæcenus de etymologia dictum sit.

Suburanam Tribum Verrius apud
 Festum sua ætate per C. literam non B.
 scribi solitam testatur. Contrarium pla-
 nè Varro de sua tempestate tradit. Me-
 dius inter vtrosque Quintilianus distin-
 ctione vtitur inquiens, *Suburam cum*
tribus literis notatur C. tertiam ostendere,
 & fauent quæ sequuntur inscriptiones.
 Prima in vna quinq; basiū an. 1547. in

Lib. 1. c. 7.
 de ortho.

VI.

Foro Romano ad Arcū Septimij repera-
tarum, quæ extat in Palatio Farnesiorū.

Grut. 143.

1.

V I C T O R I A E
I M P. C A E S. V E S P A S I A N I. A V G.
S A C. T R I B. S V C.

*Corp. Iuliani C. Iulius Hermes Menfor. bis-
bon. incurat. functus, & nomine C. Iul. Regil-
lij filii de suo fecit cui populus eius corporis
immunitatem sex centuriarum dec.*

Secunda in altera basi ibidem existens.

Grut. 78.

3.

F O R T V N A E R E D V C I
D O M V S. A V G V S T. S A C R V M
T R I B. S V C.

*Corp. Fæder. M. Allius Tyrannus, C. Furi-
nius Faustus, Fulvius Phœbus aurar. L. Ven-
nonius Zosimus, C. Aurelius Primus immu-
nes perpetuo. D. D.*

Tertia in alia itidem basi.

Grut. 104.

6.

P A C I. A V G. S A C R V M
L. C A E S I L I V S. T A V R I S I V S. T A R Q V I N T E S
C. P O R T V M I V S. F H O E B V S. I I.
L. S I L I V S. C A R P V S
L. S T A T I V S. P A T R O C L V S. I I.
D. N O V I V S. P R I S C V S
P. S V I L L I V S. C E L E R
T I. C L A V D I V S. H E R M E T I S. L. H E L I V S
P. A G R A S I V S. P. F. M A R C E L L V S
C V R A T O R E S. T R I B. S V C. I V N I O R. S. P. D. D.
P E R M I S S V. M. A R R I C I N I. C L E M E N T I S.

Quarta

Quarta apud Panuinium & Gruterum.

PACI. AETERNAE. DOMVS
 IMP. VESPASIANI. CAES. AVG.
 LIBERORVMQ. EIVS. SACRVM
 TRIB. SVC. IVNIOR.

Grut. 239.

3.

Quinta ex eodem Grutero.

NVMERVS. TR.
 QVIBVS. LOCIS
 PAL. H. IIII. CLXXXII.
 SVC. H. IIII. LXVIII. IN
 ESQ. H. MDCCLXXII. A.
 COL. H. CCCCLVII. I.
 ROM. H. LXVIII.
 VOL. H. LXXXV.

Pag. 201.
10.Sexta, quæ extat in Hortis Cœlijs Mat-
thæiorum .

M. CAECILIO
 S. P. F. SVC.
 RVFO. SOLIARIO
 AB. LVCO. SEMELES
 EX. TESTAMENTO. EIVS. CALVISIA
 ZOSIME. ET. M. CAECILIVS
 CALLIPPVS. HAEREDES. FECERVNT.

Suburam scribendam docent vnica
 R. antiquæ Inscriptiones. Prima reperta
 in atrio S. Pudentianæ, quæ nunc extat

VIII.

in Hortis Marchionis Iustiniani ad Portam Flaminiam, cuius verba sunt.

Iazoch.
.40.

D. M.
C. ATTIO. SUBVRANO
VIX. AN. IV. MV.
C. ATTIVS. EVTACTVS
ET. ATTIA. MELITINE
PARENTES. FIL. DVLCISS. F.

Secunda extabat in Musæo Card. Carpenfis.

Panuin. de
Ciu. Rom.
in Trib.
Sub.

L. AVFVSTI. L. F. SVBVRA.
RVFINI. CEN. COH. VII. VIGIL.
ROM. CANDIDAT.
TI. CAES. ET. AVFVST. SVPERANTIAE
ET. AVFVSTI. ET. AVFVSTIAE
GEMEL. OLL. IV.
L. AVFVSTIKS. L. F.
SVB. FVSCVLVS. MAIOR.
L. AVFVSTIVS. L. F. PALATINA
SERENVS. M.
EX. CAVSS. LEG. FAC. CVR.

In Regio.
2. & Grut.
625.10.

Tertia apud Panuinium.

M. LIVIVS. M. L. AVCTVS. PRAECO.
DE SVBVRA.
LIVIAE. DONATAE. LIBER.

Su-

Suburam mutata priori litera V. in primam vocalem A. & duplici R. reperio apud nōnullos Horatij, & Martialis interpretes. Reprehēdit hos Andreas Tiraquellus, & meritò, quòd SABVRRÆ vox significet arenam illam crassiolem, viliorēque, qua naues onerari solent apud Virgil. lib. 4. Georg.

& sæpè lapillos
Vt cymbæ instabiles fluētū iactante Saburram
Tollunt.

Quod Plautus ad Lænam in Cistellaria sic transtulit.

Idem mihi, magnæ quod parti est, vitium mulierum,

Quæ hinc questum facimus, quæ ubi Saburratæ sumus

Largiloquæ extemplo sumus,

vt SABVRRATVS pro, onustus cibo dicatur: ad quem modum recentior quidam AVRES SABVRRATAS

Rhodig.
 lec. antiq.
 li. 15. c. 19.

dixit verbosi hominis multiloquio. Sed

excu-

excusabit fortasse eisdem aliquis, quòd hæc Regio innumeris ferè ciuibus abūdans translaticie Saburrata, atque ideo Saburra potuerit appellari : Vel quod sita, saltem ex parte, in locis planis, & hinc, atque hinc collibus vallata, tam multiplici fabulo, quod laterales colles ad eam transmittabant, redundauerit, vt inde Saburræ nomen potuerit inuenire. Verùm non quid fieri potuerit, sed quid factum re ipsa sit, hoc loco inquirimus.

Iam vt à nomine ad rem ipsam progrediamur, Marcus Varro **INTRA VRBIS POMERIVM** Suburam fuisse sitam indicat inquiring, *Reliqua Urbis loca olim discreta --- in septem & viginti partes Urbis sunt disposita, e queis prima est scripta Regio Suburana*. Porrò **EXTRA ILLVD** constituere videtur, cum ait, *Subura sub muro terreo Carinarum*, & subiungit, *Subura, Iunius*
scribit

scribit, ab eo, quod fuerit sub antiqua Vrbe ;
 Vrbs enim antiqua non Carinas , sed
 Palatinum & Capitolinum colles com-
 prehendebat , atque ita Subura inter
 Carinas , & hanc Urbem existens extra
 illius pomeriū constituta videtur. Hoc
 vltimum sequitur Thomas Dempste-
 rus ^a ad illud Martialis, ^b

*Tonstrix Suburae faucibus sedet primis
 Cruenta pendent qua flagella tortorum ,*

^a Ad Ro-
 sin. lib. 1. c.
 13. Reg. 2.
^b Epig. 15.
 alias 17.
 lib. 2.

cum seruus publicus, seu tortor in Vrbe
 habitare non potuerit .

Sed prius illud probatur ex Iuuenali
 satyra 10. in qua Hannibal

*Aētum, inquit, nihil est, nisi Pæno milite portas
 Frangimus, & media vexillum pono Subura.*

quasi dicat , nihil adhuc fecimus , nisi
 Romam capiamus, & vexilla nostra in
 Subura, sita in media Vrbe, ponamus.
 Idē apertè colligitur ex Martialis ep. 3.
 lib. 12. quo mittit librum in Urbem ad
 Stel-

Stellam Consulem & Poëtam in prima
Subura habitantem .

*Ad populos mitti qui nuper ab Vrbe solebas,
Ibis tu Romam nunc peregrine liber.*

& infra .

*Iure tuo veneranda noui pete limina templi
Reddita Pierio sunt ubi templa choro.
Vel si malueris prima gradiere Subura,
Atria sunt illic Consulis alta mei.
Laurigeros habitat facundus Stella Penates .*

Difficilius multo est certum Suburæ lo-
cum designare ; in qua re mira est au-
thorum , & sententiarum varietas .

Iunius apud Varronem sub antiqua
Vrbe, vt diximus, illam constituit; Var-
ro ipse sub muro terreo Carinarum .

Ioannes Annius Suburam constituit in
Vico Thusco incipientem sub Palatino
Colle, & perringentem vsque ad murum
fori venalium circa Tiberim ; & ad Fo-
rum Piscarium .

Blondus monticulum , in cuius parte

Mo-

XIII.

Monasterium S. Laurentij in Pane & Perna visitur, ac viam suo ævo satis habitatoribus frequētem, quæ à S. Lucia vsque ad S. Hadrianum protenditur, Suburę vocabulo comprehendit. Blondum sequi videtur Marcellus Donatus locans in Subura Olympiadis, & Agrippinæ Thermas, quæ in Viminali fuerūt eo in loco, vbi assatum fuisse perhibent S. Laurentium, quò respicere videntur Prudentij carmina relata à doctissimo Vgonio.

Rom. in 2
flaur. li. 1.
nu. 92. &
li. 2. n. 38.

In Jul.
Capit. ad
Gord. Iu-
nior.

Stat. 9.

*Non contētus humum celsæ intra mœnia Romæ
Tingere iustorum cadibus assiduis,
Ianiculum cū iam dudum, fora, rostra, Suburã
Cerneret eluie sanguinis affluere.*

Pomponius Lætus initium Suburæ locat vbi est Colosseus, eamque producit vsque ad Exquilias.

Andreas Fuluius nõ admodum à Blondo, & Læto dissentire videtur dum ait: *Ea inchoabat à Regione Tabernolæ supra Co.*

Lib. 1. pag.
13:

Co.

XIV.

Colosseum, ubi Suburæ caput, & principium Labicana versus Auroram tendentis --- & per radices Exquiliarum longo ambitu perducebatur usque ad Aedem S. Lucie in Orphea, siue in capite Suburæ.

1.4.c.20. Bartholomæus Marlianus Suburæ caput non ad Amphitheatrum, sed ad Forum Romanum constituit.

1. Antiq.
om. pag.
18.

Aloysius Côtarenius Marlianum sequitur, & Suburæ plateam constituit inter Quirinalis & Viminalis extremam partem, ubi Probæ puteus.

1.6. pag.
1. Geograph.

Raphael Volaterranus, ac cæteri recentiores à Foro Traiani ad SS. Martini & Agathæ templa Suburam ducunt.

Pyrrhus Ligorius in suis Paradoxis ita habet. *La Subura non era nell'Esquilie, ma nella Regione Suburana, nella quale principalmente era il Celio, il Celiolo, & le Carine; & à quel ch'io posso considerare crederei facilmete ch'ella fosse in quella Valle, che è tra il Celio Monte, & il Palatino.*

Hoc

Hoc autē Pyrrhus infert ex Lupanarijs, quę ex vna parte S. Rufus & P. Victor recensent in Regione secunda Cœlimonium, ex altera in Subura extitisse certum est, tum ex ipso eodem Victore, tum ex innumeris veterum authorum locis.

Ligorio, præter Scammozium, astipulatur Panuinius, qui & multa profitetur se^a ab illo didicisse, & eius vestigijs inhærens ait,^b *Suburam voco viam illam, quę Amphitheatrū, & Arcum Constantini ex vno capite habet, ex altero verò Septizonium Seueri & SS. Andreae & Gregorij in Clivo Scauri Basilicam.*

^a In Præf. lib. 1. Cōment.
^b Ibid. de Monte Cœlio.

In tanta tot authorum, & sententiarum varietate non est facilè de rebus præsertim remotissimis liquidò pronuntiare. Æqui igitur bonique consulet Lector, si, alijs, quę certa videntur, positis & confirmatis, alia, quę non ita comperta habeo, in medio relinquam.

Iam

Iam, vt hinc incipiam, Ligorij Paradoxum nō modò præter omnium opinionem, sed etiam alienum planè videtur à veritate. Omitto cætera. Liquet id apertissimè ex Martialis epigrammate, quo ordinarium iter à suis ædibus, quæ ad Pilam Tiburtinam sitæ erant, ad Exquilias docet esse per Suburanū cliuū. Tiburtinam verò Pilam statuit ad Circū Floræ, vbi nunc BARBERINORVM PALATIVM Quirinale extat.

Lib. 5. ep.
23.

*Mane Domi si te merui, voluiq. videre
Sint mihi, Paulle, tuæ longius Exquiliae;
Sed Tiburtina sum proximus accola Pile,
Qua videt antiquum rustica Flora Iouem.
Alta Suburani vincenda est semita Cliui.*

Similia habet lib. 10, ep. 19. quo Musam alloquitur mandans, vt librum deferat ad Plinium, qui in Exquilijs habitabat.

*Breuis est labor pendula
Altum vincere tramitem Subura.*

Tam

Tam igitur falsum est, Suburam non nisi in Valle inter Palatinum & Cœlium extitisse, quod vult Ligorius, quàm falsum est, cuncti à BARBERINIS ÆDIBVS & proximis locis ad Exquilias per eiusmodi Vallem iter esse.

Nec minùs apertè refellit Ligorium Sex. Pompeius, qui Suburã inter montes recenset. *Septimontium dies appellatur mense Decembri, qui dicitur in Fastis agonalia, quod eo die in septem montibus fiunt Sacrificia, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermato, Cœlio, Oppio, Cispio.*

Nec solidum est Ligorij argumentum desumptũ ex Lupanarijs descriptis in Regione Secunda Cœlimõtiũ, cum nihilominus illa alibi etiam fuisse constet. Tacitus. *Crepidinibus Stagni (loquitur de Stagno Agrippæ) Lupanaria astabant, illustribus fœminis completa, & contra scorta visebantur nudis corporibus.* Alterius Lupanaris memoria in Circo

Agonali adhuc superest, quod, ob eius infamiam ex D. Agnetis Virg. & Mart. victoria abolitam; velut sacrosanctum veneramur: Alia habebantur in Regione Undecima Circi Maximi; ex quibus non vnam, sed plures Suburas eidem pari ratione inuenire licebat.

Nec firma Romanarum Regionum authoribus à Panuinio editis habenda videtur fides, vel ab eisdem sibi ad inuicem contrarijs quid certi elicere possumus; Nam Pub. Victor impressus ab Aldo recēset in Regione Secunda Cœlimontiū *Luparias*, nullo adiecto; Panuiniana verò editio addit, *in Subura*: Idem Victor iuxta plures aliorum editiones in Tertia Regione reponit *Suburam*, quam tamen Panuinius in *Subure caput* commutauit: Denique S. Rufus à Panuinio ipso vulgatus in Regione Quinta Exquilina habet *Vicum Succusatum*, à quo Subura nomen desumpsit;

vt supra retulimus. Et hæc de Paradoxo Ligorij dicta sufficiant: Reliquum est, vt quæ mihi hac in re sese offerunt indicem.

Et primò quidem, si agamus de antiqua Vrbe, in cuius pomerio Palatinus & Capitolinus Colles includebantur, *Suburã* fuisse arbitror *Viam sub antiqua Vrbe extra pomerium* in ea Valle, vbi est Amphitheatrum Titi: Hoc mihi satis probant duo, quòd nimirum sub antiqua Vrbe fuerit, vt ex Iunio apud Varonem supra retulimus; quòdque Varrone ipso teste sub terreo muro Carinarum extiterit. Hunc locú nonnulli appellare videntur *Summæniũ*, vbi prostabát meretriculæ, de quibus Martialis

*Conuiuia quisquis Zoili potest esse
Summænianas cœnet inter uxores.*

Epig. 81.
lib. 3.

& alibi.

*Nec plena turpi matrís olla resina
Summænianæ qua pilantur uxores.*

Epig. 32.
lib. 12.

B 2 Porro,

Porro, si hoc admittimus, ad hanc Suburam referri possunt Lupanaria, de quibus Ligorius, quæq. in Subura ab authoribus collocatur: Hinc Martialis

Lib. 6. ep.
66.

*Fama non nimium bona puellam
Quales in media sedent Subura
Vendebat modò præco Gellianus.*

Hinc meretricantes mulieres ex multorum sententia ab Horatio *Canes Suburanae* vocantur,

In Epod.
Od. 5.

*Senem quod omnes rideant adulterum
Latrent Suburanae Canes.*

Hinc eadem à Martiali *Suburanae magistrae* appellantur.

Lib. 11.
epig. 79.

*Ergo Suburana tyronem trade magistra
Illa virum faciet, non bene virgo docet.*

Huc referendus ille ejusdem locus.

Lib. 11.
epig. 62.

*Summœnians inquinatio buccis:
Quem cum fenestra vidit è Suburana
Obscœna nudum lena fornicem clausit.*

Huc exprobratio illa Propertiana aduersus

sus

fus Cynthiam in Subura habitantem .

Iannè tibi exciderant vigilantis furti Subura,
Et mea nocturnis trita fenestra dolis .

Lib. 4.
eleg. 7.

Hinc tandem Persius de se ipso cum excessisset ex ephœbis, nec metus aut magister eius libertati obstarèt, ita cecinit.

Cum blandi comites, totàque impune Subura
Permiffit sparsiffe oculos tam candidus umbo .

Sat. 5.

Alterum dictum est, aucta Vrbe Suburæ limites posse alicui videri protrahatos Forum Piscarium versus, & finem Vici Thusci, vbi Ianus quadrifrons & imus Argiletus. Video oppidò paucos de Subura tale aliquid docere; video quam multa obijci in contrarium possint, vt proinde id nulla ratione auserim asserere: verùm cum ex altera parte non sit facile veteres authores quibusdam in locis aliter interpretari, nihil me opportunius facere posse existimaui, quàm si totum hoc Lectori dijudi-

candum relinquerem. Et verò Martialis locus in primis vrget, qui est huiusmodi.

Lib. 2. ep.
17.

*Tonstrix Suburæ faucibus sedet primis,
Cruenta pendent quæ flagella tortorum
Argique letum multus obsidet sutor.*

Vides, locum tonstrixis describens Vates locat Suburæ principium, vbi solebant verberari fontes, & tortores flagella suspendebant, & propè Argiletum, quod teste Seruio desinebat ad Theatrum Marcelli, quod est, vt omnibus patet, Foro Piscario proximum. Nec caret difficultate Iuuenalis locus ille,

Sat. 5.

*Vernula riparum & pinguis torrente Cloaca,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.*

si enim Subura Tiberim versus non protendebatur, quomodo poterant pingues Suburæ cryptam peruadere, vt ibi pinguescerent? Hæc mihi dubitationem habere aliquam visa sunt non in-
di-

dignam, quam Lectori indicarem. Iam quicquid de hoc fit

Tertiò certum videtur, Vrbe aucta, Suburam ita productam, vt ad Forum Neruæ pertingeret; inde verò per planitiem inter Viminalem, Quirinalem & Exquilinum Colles ad S. Lucie in Silice porrigeretur. Quod si diuinare in re obscura & antiqua tantisper licet, Seruio Rege consecutisq. proximè temporibus id contigisse crediderim. Collocata enim in Exquilijs Regia, ac Vico Patricio Senatorijs ciuibus ad ædificandum distributo per eam, quam diximus, planitiem creuisse valde Urbem facile mihi persuadeo. Verùm de tempore, vt volet, quisque sentiat, certè Suburam quandocunque tandem eò peruenisse ex vulgatissima loquendi ratione, quæ à maioribus accepta ad hæc vsque tempora propagata est, certissimò comprobatur. Hac eadem ratione ex ipso, quòd

hodièque in vsu est, nomine Capitolij, Circi, Palatij, horum omnium sedem ac locum ita nos certò habere existimamus, vt nemo audeat dubitare, cur ergo idem in Subura locũ non habeat? Scio interdum etiam vulgò recepta falsa esse; verũm, vt falsa dicantur, debent apertissimis argumentis coargui, quæ hic nulla sunt, vt ostendimus. Faciunt huc quæ supra diximus de Cliuo Suburano, qui tendenti à Pila Tiburtina ad Exquilias post Suburam scandendus superest teste Martiali: hæc enim & similia, nisi hoc loco Suburam statuamus, explicari nõ possunt, cum ex alia parte in nostra sententia facillimè possit *Clius Suburanus* designari, vt nimirum sit ille ipse, quò ad S. Luciae in Silice templum ascendimus, & adhuc Suburæ nomen retinet.

Indagato quoad rem nostram attinet pro viribus Suburæ loco, non erit abs re attexere, quæ eidem ab authoribus

tributa reperiuntur. Et abundauit in primis hominum multitudine. Hoc est quod feruens appellatur à Iuuenali.

Cedere namque foro iam non tibi deterius, quàm Exquilias à feruenti migrare Subura. Sat. 11.

Frequentia incolarum comitata est, ut fit, rerum venalium copia. Hinc Martialis

*Quicquid villicus Vmber, aut colonus,
Aut Tibusci tibi, Tusculique mittunt,
Aut rus marmore tertio notatum
Id tota tibi nascitur Subura.* Lib. 7. ep. 30.

& alibi.

*Hec igitur, media qua sunt mihi nata Subura,
Mittimus Autumni cerea poma mei.* Lib. 10. epig. 94.

Nec edulia tantum, sed etiam medicamenta ad muliebrem ornatum venum exposita fuisse arguunt nonnulli ex illo Martialis,

Cum sis ipsa domi, mediisque ornere Subura. Lib. 9. ep. 38.

illud longè testatissimum venisse ibidem, præcipuum fœminarum ornamentum, pudorem, de quo supra satis est actum. Quæ incolis, mercibus, fœminis

nis

nis & quidem quæstuarijs abundabat
Subura, tacita & muta esse non potuit.
Iure igitur, quem sæpè laudo, Martialis

Lib. 12.
epig. 18.

*Dum tu forsitan inquietus erras
Clamosa Iuuenalis in Subura.*

Has inter fæces & turbas coluere ni-
hilominus spectatissimi viri: De Cæsa-
re Romanorum nobilissimo testatur
Suetonius. *Habitauit primò in Subura
modicis adibus.* De Stella Consule
Martialis

Lib. 12.
epig. 3.

*Vel si malueris, prima gradiere Subura;
Atria sunt illic Consulis alta mei.*

vt obscurus esse non potuerit tractus, in
quo eiusmodi lumina diuersarentur.
Nihil igitur mirum, si Subura cum Sa-
cra Via, tota Vrbe celeberrima, pari pro-
pemodum iure contenderet. Festus.
*October equus appellatur, qui in Campo
Martio mense Octobri immolatur quotan-
nis Marti, bigarum victricum dexterior;
de*

de cuius capite non leuis contentio esse solebat inter Suburanenses, & Sacrauienses, ut id in Regiæ pariete, illi ad Turrin Mamiliam id figerent. Sed nihil ad Suburæ dignitatem perinde facere alicui videatur, quàm quòd prima Regio, seu Tribus scripta est authore Varrone, quæ ab ipsa Suburanæ nomen inuenit. Hoc est quod Tullius ait. *A Suburana usque ad Arniensem nomina vestra proponat.* Neque verò alio ordine, dum Tribus Urbanas enumerat, utitur Plinius. Aliter Dionysius, qui à Palatina incipit. Conciliare utrosque nititur Manutius inquiring. *Rem commodè posse temperari, ut Dionysius ordinem, quo factæ sunt; Varro eum, quo ad lationem suffragij vocabantur, spectauerit.* Equidem hanc Varronis fuisse mentem affirmare non ausim: Cæterum hoc ipsum, quod prima citaretur, non honorificum esse non potuit. Scio temporum decursu ab

De legē Agrar.

De Ciuit. Rom. 49.

urbanis Tribubus ad rusticas defecisse primarios viros, quòdque. necessè fuit illarum amplitudinem imminutam; sed non idcirco Suburæ sua dignitas periit adeò ut dicere potuerit Iuuenalis.

Sat. 3.

Ego vel Prochyta præpono Subura.

quasi nil esset in Vrbe præstantius. Et hæc de Subura satis.

C A P. II.

An Quirinalis S. Agathæ Ecclesia eadem illa sit, quæ à S. Gregorio in Subura est dedicata.

POSITIS ijs, quæ de Subura Capite præcedenti docuimus, nulla potest esse dubitatio, quin Ecclesia S. Agathæ in Quirinali sita illa ipsa sit, quæ à S. Gregorio in Subura dedicata est. Et
su-

superuacanea meritò videri posset hæc à nobis proposita quæstio, nisi satisfaciendum esset Ligorio, qui errare ait illos, qui Ecclesiam hanc eandem putant esse cum illa S. Agathæ in Subura, deceptos autem eo, quod existiment à S. Gregorio ædificatam, cum ipse longè aliam exædificauerit, hæc autem à Flauio Ricimere extructa sit. Sed profectò ipse egregiè decipitur, neque minus falsum est quod sumit, ædificasse S. Gregorium B. Agathæ Ecclesiam, quàm illud quod subijcit, Quirinale hoc eiusdem Virginis templum à Flauio Ricimere extructum fuisse. Et quidem ad hoc vltimum refellendum sufficit ipsius Ricimeris testimonium in Abside expressum hac inscriptione.

*F. RICIMER. V. I. MAGISTER
VTRIVSQUE MILITIAE. PATRICIVS
ET. EXCONSVL. ORD.
PRO. VOTO. ADORNAVIT.*

Alte-

Alterum, ædificatam nimirum à B. Gregorio S. Agathæ Ecclesiam, refellitur ab ipso Magno Pontifice, qui lib. 3. ep. 19. fatetur, *Ecclesiam S. Agathæ, quæ spelunca fuit aliquando prauitatis hæreticæ ad catholicæ fidei culturam redactam fuisse, & alibi. Arianorum Ecclesia placuit, ut in fide catholica dicari debuisset, quod & factum est.* Vtrumque apertis verbis tradit ad Martyrologium Baronius, his verbis. *Erat in Vrbe, & hætenus permanet celebris memoria S. Agathæ in Subura dicta, quam olim ab Arianis vindicatam S. Gregorius catholico cultui mancipauit. Porrò illis temporibus quibus Gothorum illustres viri Ciuitate Romana donati ibidem Consulatus, & Prefecturam gesserunt, ea Ecclesia peculiari vsui Gothorum cessit, quorum Ricimer Consularis vir potentissimus, gener Anthemij Augusti, illum locum magnificentissimè ornauit.*

Enimuero si Subura per planitiem,

quæ

Dialog.
i. 3. c. 30.

Ad 5. Feb.

quæ inter Viminalem, Quirinalem, & Exquilinũ intercedit, ad S. Luciæ in Silice protendebatur, euidens est, hanc de qua agimus S. Agathæ Ecclesiam, in Subura, vel, vt alij interdum loquuntur, super Suburam sitam fuisse, vt ineptum sit aliud templum à S. Gregorio in Subura dedicatum alibi quærere; Nihil igitur à Ligorio affertur, quod vim vllam habeat, nõsque mouere debeat quominus hanc S. Agathæ Ecclesiam illam existimemus, quam S. Gregorius Ariana superstitione expiatam Deo dicauit, maximèque illustrem ac venerabilem hoc beneficio reddidit.

Nunc antequam vlteriùs progrediamur non ab re fore existimo, breuiter describere loca aliquot vetustiora, & insigniora Vallis Suburanæ, vt non minùs antiquitatis studiosus oblectetur, quàm Diuæ Agathæ illustretur Ecclesia.

CAP. III.

De locis insignioribus Vallis
Suburanæ.

AD radices Quirinalis Collis inter Viminalem, ac illam Quirinalis partem, quæ vocatur Balnea Pauli (nunc vulgò Bagnanapoli) Vallis quædam interiaceret à nonnullis Quirinalis, ab alijs Suburana appellata. Hic Siluani templum fuisse Marlianus, alijque ex testamento Galli Iocundi opinatur, cuius locum obtinuisse Ædem S. Agathæ Fabricius his verbis tradit: *Templum Siluani, nunc D. Agatha sub Viminali in via Suburana*. Omen Imperij Tacito fuisse, fanaticum quendam in eodem templo tensis membris exclamantem, *Facita purpura, Tacita purpura*, idque septimò, scriptum reliquit Flavius Vopiscus.

Li. 4. c. 20.

In Rom.
Antiq.

In Flor.

Sub hoc tēplo decem Tabernas fuisse nonnulli volunt, cui loco hoc nomen datum ex Tabernarū numero, quas ibi fuisse Lucius Faunus, & Bartholomæus Lib. 4. c. 7. Marlianus ex lapide quodam asserunt. Li. 4. c. 20.

In hac item Valle non longè à templo S. Vitalis fuisse Puteū, qui dicebatur Dominæ Probæ ab ea, quæ fodi iussit, Virgine ducto nomine, scripsit Pomponius Lætus; Ac sub æde D. Agathæ aliam S. Mariæ in Campo fuisse, quam existimo illam, quæ dicebatur de Puteo Probæ, & parochialis fuerat, à plurimis Antiquitatum Scriptoribus traditum est.

Cur autem Rosinus affirmet, Dianam habuisse templum in Subura, ob idq. appellari Suburanā, penitè ignoro; sed quia apud nullum me hoc legisse memini, vereor ne in carmine illo Ouidij,

Ecce Suburbana templum nemorale Diana, In Arte:

C

COR-

corruptè legerit *Suburana*, locò *Suburbana*; quod quidem verbum non ad Suburam, sed ad Nēmus Aricinū haud procul ab Vrbe situm Dianæ sacrum referunt omnes & præcipuè Gyraldus; Idem accidisse comperi circa alia templa, ædes, & vicos in locis suburbanis olim positos, qui posteris eadem intra Urbem sita fuisse credendi occasionem præbuerunt.

Vallis caput insigniter nobilitatum fuit manifestatione Imaginis quamplurimis conspicuæ miraculis Beatæ Mariæ Virginis, cui celeberrimum templum Gregorius Decimustertius Pont. Max. ac piorum eleemosynę erexerunt, BEATÆ MARLÆ DE MONTIBVS appellatū. Apud idē FR. ANTONIVS BARBERINVS Card. S. Onuphrij nobilissimum ædificium à fundamentis extruxit Neophytis, & Cathecumenis, vt in hac Inscriptione legitur.

VRBANI VIII. P. M.
BENEFICENTIA
OPEM FERENTE.

FR. ANTONIVS BARBERINVS
TIT. S. ONVPHRII PRESB. CARD.
EIVSDEM PONTIFICIS GERMANVS
M. POENITENTIARIVS
BIBLIOTHECARIVS S. R. E.

E T

CATHECVMENORVM PROTECTOR
VT ALVMNI COLLEGII
NEOPHYTORVM
IN TEMPLO B. MARIÆ
AD MONTES

A GREGORIO XIII. IPSIVS COLLEGII
FVNDATORE

VNIVERSE CATHECVMENORVM
FAMILIÆ ATTRIBVTO
SACRIS MINISTERIIS OPERAM
NAVARENT

EOS PROCVL INCOLENTES
HVC TRANSTVLIT NOVASQ. ÆDES
TVM ILLIS

TVM CATHECVMENIS MVLIERIBVS
VIRISQ. SEORSIM

ET CLERICORVM REI DIVINÆ
FAMVLANTIVM HABITATIONI
A FVNDAMENTIS EXTRVXIT

ANNO SALVTIS

M. DC. XXXV.

Ante-

Anterior Diaconia pars inter Occidentē Austrumq. locata ornatur ab Aldobrandinorum Villa, amœnitate loci, antiquarum elegantiarum copia, & cultissimo Viridario magnificentissima.

Ab Aquilonari eiusdem latere ruinas Thermarum Constantini vidimus, in quibus maximum excitatum Palatium, Bentiuolorum familia; nouo ac sumptuoso opere, picturis, statuis, fontibus, ac viridarijs perpulchris additis, ita consummauit, vt vix vlli in Vrbe concedat.

A latere Orientali, Cella seu Sacellum in Hortis olim Bartholinorum extans magnificis pulcherrimisq. operibus picta, piscium præcipuè picturis, conchyliorumque marinarum referta, Neptuni fuisse templum ansam præbuit credēdi Fuluio, Fauno, & Gammuccio. Hic quondam Epitotarum Hospitium fuisse scripserunt plerique; nunc ædem habet.

habemus S. Bernardini cum Sanctimonio-
 nialium domo, à S. Agathæ Diaconia
 seiunctam à Gregorio XIII. perampla
 via, quam idem Pontifex ab Impera-
 toris Traiani Columna ad Basilicam
 Liberianam aperuit, & Sixtus V. perfe-
 cit. Pauca hæc solummodo ob imma-
 nem sævientis Totilæ rabiem, qui, ut
 Leon. Aret. ait, *Fere tertiam partem to-
 tius ambitus murorum ad solum euertit,
 Capitolium incendit, circa Forum, & Su-
 buram, & viam sacram omnia conflagrauit,*
 potui reperire.

Mutius
 Panfa in
 magnitud.
 oper. Sixti
 Quinti.

Lib. 3.

C A P. IV.

Descriptio Diaconia

S. Agathæ.

L Aurentius Schraderus in suis Italię
 monumētis hæc de nostra S. Aga-
 thæ Diaconia scribit: *S. Agatha sub Vi-*

minali Gothorum ecclesia; in qua Pacis & Diana imagines ex cœmento: Ante templum pueri prætectati in subsellijs sedent, & docentur.

Georgius Fabricius in Rom. Ant. aliquid addit. A Gregorio est dedicata Gothorum ecclesia in Via Suburana sub Viminali; ornata pavimento, & aliquot columnis: Hortulum habet triplicem, in quo sepulcrum antiquum, & aliquot marmoree imagines fractæ: Ante templum pueri prætectati in subsellijs sedent, & à magistro docentur in antiquo lapide.

Vidi in
Bibl. MS.
S. Praxed.

Io. Franciscus Scardoua testatur, ante fores Diaconia S. Agathæ inter plura antiquorum marmorû fragmêta vnum vidisse cum hac Inscriptione.

*Christo stulta iacet hic Iacobina sepulta,
Hoc tumulo Veneta pausat Iacobina quæta,
Doctorem verum dilexit viua Rogerum.*

Aliquot vetustiora epitaphia recenset Iacobus Mazochius in Regione Montium

tium, extantia olim in hac S. Agathæ
Diaconia.

D. M.
L. Faoni. Firmi. vixit. ann. 9. men. 5. dies. 22.
& l. Septicio. Firmo. vixit. an. 43. Veteranus
Honestansio. Gob. XII. Cornelia. Veneria
filio. & Coningi. benemer. fec. & sibi

D. M.
L. Furius. Diomedes. Curator. de. Sacra. via
Cornelia. Tertullia. Coningi. B. M.

D. M.
A. Seio. Zosimiano. Equiti. Rom. Pref. Cob. III.
Bracar. Aug. Trib. leg. XI. cl. sacra. viac. & De-
curiati. A. Seius. Africanus. & Pat. pyssim.
B. M. fecit.

Clodia. M. L. Secunda. O. quãta. pietas. fuerat
in. hac. Adulescentiã. fides. amor. sensus. pudor
& sanctitas. noli. dolere. amica. euentum. meũ
properauit. atas. hoc. dedit. fatum. mibi.

Nunc per fornicatam porticum, cui
à dextris est Monasterium, à sinistris
Diaconale Palatium, in capite Vici,
quem Io. Baptista Paulianus Cornelio-
rum vocat, ingressus est ad caucedium,
in aliam priori similem porticum du-

De Tub. &
Ind. lib. 3.

cens, vbi ostiū Ecclesiæ occurrit, cuius
vtrumque latus antepagmentis ex pa-
rio lapide tessellatis munitur, cum eius-
dem operis transuersario, siue superiori
limine, eius authorem sic præferente

PRESBYTER IOHANNES
HOC OPVS FIERI FECIT.

Aula Templi, siue Cella in tres diui-
ditur, vt appellât, naues, duodecim per-
uetustis columnis distinctas: in vniuf-
cuiusque earum capite, Aris constitu-
tis, sacra celebrantur. Ara maxima in
media nauī locata ornatur marmoreo,
& vermiculato ciborio à quattuor mar-
moreis colūnis suffulto. Diaconicum,
vbi maius Altare, thronus Card. Dia-
coni, ac presbyterorum sedes, clauditur
fenis ex glarea marmore viridi colu-
mellis. Absis in superiori parte Dia-
coni imaginem Christi, & duodecim
Apostolorum ex musiuo habebat; ve-
rū antiquitate collapsa ac restituta, nūc
mar-

martyriū Virginis, cui dicatur Ecclesia, pictum repræsentat. Aliud Altare in sinistra naui D. Agathæ, & Sanctorum Reliquijs dicatū est, ad quod cereas argenteasque mammas mulieres offerunt præsertim concepto fœtu grauata: in alio dexteræ naui Annunciatio Beatæ Mariæ Virginis colitur.

Alter lateralis ingressus ex tiburtino lapide patet in sinistra naui, cui hæret Vestiarium & Cimeliarchium: In anteriori Ecclesiæ parte Odeū, & pars Turris campanariæ peruetustæ surgit.

Platonica siue pauimētum omne mediæ partis pario marmore in varias formas coagmentato, ac tessellato opere ornatur; reliquū stratum est romano latere lineis marmoreis intextum cum hisce Epitaphijs. In Diaconico.

*HIC IACET D. PANDVLPHVS
EPISCOPVS PACTENSIS
CVIVS ANIMA REQVIESCAT
IN PACE.*

In

Ex dicto
Scardoua.

In media naui sepultus iacet Vir
doctissimus Ioannes Lascaris, qui no-
nagenarius colico Romæ obiit, ac se-
quens Epitaphium viuens sibi posuit.

Λάσκαρις ἀλλοδαπῇ γαίῃ ἐνικάθητο, γαίῳ

Οὐτι λίω ξένω, ὦ ξένη, μισθόμοσος.

Εὖρατο μιλχιλίω. ἀλλ' ἀχθεταί, εἴπερ Ἀχαιοῖς

Οὐδ' ἔτι χροῦ χροῦ πατρὶς ἐλευθέρων.

Ξῆνε, Λάκαιν' ὑπ' ἐμοὶ Πάλλε πατρὸς, ἢ φροφυγῶ

Δωλοσμία πάτρας ἡλθεῖς εἰς Ἰταλίαν.

Μήτερο πρῆθονόνη, ὅς ζεῦξο μιν ἀνέρε κληῖνῳ

Τοῖς καὶ κόσμος ἔλω ταῖς ἰδίαις ἀρεταῖς.

Ελλάδος ἀλλ' ὅλην Κατερίναν παροῦφθασε μοῖρα

Τῆλεπερ, εἰδ' ὅκλειρ' ἔγκυον, οὔτε νέλω.

Hos versus eruditissimus D. Lucas
Holstenius BARBERINÆ Bibliothecæ
Præfectus Latinè sic transtulit.

Lascaris externa iacet hic tellure sepultus:

Hospes, non illi est terra aliena grauis,

Nam dulcem sensit. dolet hoc, quod patria tellus

Non tumulo Græcos libero, ut ante, tegat.

Hospes

*Hospes hic Rallo patre nata Lacena sepulta est,
 Quae patria ob cladem fugit in Italiam.
 Maternus sic iussit auus, claroq. locauit
 Coniugio. haec decori coniugi auoq. fuit.
 Sed procul à patria Catharinam immitia fata
 Helladis abripiit & gravidam & iuuenem.*

In eadem nauì.

SERAPIDI. DEO
 M. AVRELIVS. PONT. MAX.
 TRIBVNIC. POTE. AEDEM.....

Serapidis
 templum
 in Quiri-
 nali fuisse
 Antiqua-
 rij scribunt

Item hoc sequioris seculi:

*Te requiescit in pace Domna Bonysa qui vixit
 An. XXXX. & D. Menna qui vixit An. ...
 e abeat anatema à Iuda si quis alterum
 omine super me posuer. anathema abeas
 da * tricentidecem & octo Patriarche qui
 Canones esposuerunt & da sancta Christi
 quattuor Euguangelia.*

* Pro, ab.

Huic proximè in alio legitur.

*Hic iacet Gabriella de Malliano rel. q. Iacobi
 de Monteferrato, quae vixit An. XXXX. Obij
 die Iouis penultima Maij videlicet in Festa
 Corporis Christi Ann. M. D. XXVI.
 Antonius Barella de Turre Gener Socru
 benem, posuit uxori, & Roccho filio.*

Ad ostium laterale fixus parieti parius
lapis hanc habet inscriptionem .

D. O. M.

*Zoroastro Masino homini probitate, innocen-
tia, liberalitate prestanti, inq. Philosophiæ
genere, quod ad naturæ obscuritatem spectat,
naturæ ipsius beneficio admirabilis.*

Ioannes ex fratre nepos Patruo benem.

Lacrymans Pos.

*Vixit An. LVIII. M. . . . D. XX. Obijt ma-
ximo amicis bonisq. omnibus sat desiderio
relictio An. sal. M. D. XLVI.*

Ab anteriori ecclesiæ parte, Via, quæ
olim Corneliorum Vicus, ab alijs Via
Martyrum, ab alijs Scala mortuorum,
nunc S. Agathæ Burgus appellatur; La-
teralis ampla ad radices Collis, qua
parte Balnea Pauli Æmilij extrabant, ad
S. Mariam Maiorem ducit, Suburæ pla-
næ imminet, vndè alius ad Quirina-
lem ascensus patet.

Ceterum Andreas Fulvius ævo suo
fuisse incrustatione, & varietate mar-

morum conspicuam hanc D. Agathæ ecclesiam testatur Antiq. lib. 2. agens de Monte Quirinali.

C A P. V.

An Ecclesia S. Agathę in Subura semper fuerit Diaconia: Ac de varia eius denominatione.

EA fuit antiquę Urbis Romę religio erga D. Agatham, vt non tantum altaria & oratoria, sed ecclesias etiam, monasteria, & loca sacra ei erexerit & ædificauerit, quarum vna in Regione trans Tiberim, altera in Subura solummodo supersunt. Hęc appellatur à Diuo Gregorio ECCLESIA: A Pantuino, PRIMA VRBIS ABBATIA, cuius Abbas vnà cum nouemdecim reliquis assistebat Romano Pontifici in Ara-

ma-

De Basil.
Later.

Lib. 2. c. 7. maxima Sacros. Basilicæ Lateranensis
 sacrificanti; & ab Othone Frisingensi
 vocatur MONASTERIVM, quod
 priùs alijs post Cardinales Diaconos &
 Presbyteros electioni Victoris Quarti
 Pseudopontificis obediuit. Nec ante
 annum Christi 1216. Diaconali titulo
 fuisse decoratam sequētibus argumen-
 tis probari existimo.

Anastasius Bibliothecarius, qui de
 pluribus sacris locis D. Agathæ dicatis
 sæpè verba facit, mihi videtur apertif-
 simè declarasse in Leone Tertio eccle-
 siam S. Agathæ in Subura diuersam
 fuisse ab eius Diaconia, dum dona-
 vtrique ab eodem Pontifice collata sic
 enumerat.

S. Agathæ in Subura. *Et in Mona-*
sterio S. Agathæ Mar. super Suburam fe-
cit vestem rubeam alythinam habentem in
medio tabulam de chrysoclauo cum periclyse
de chrysoclauo. & paulo inferiùs.

Sed

Sed & in Monasterio S. Andrea, qui ponitur in Clivo Scauri, similiter fecit coronam ex argento puro pens. lib. quinque. Et in Monasterio B. Agathæ Mar. quod ponitur super Suburam similiter fecit. & infra ibid.

Immo verò & facta tecta Basilicæ Beate Agathæ Mar. sitæ super Suburam, quæ præ nimia vetustate iam emarcuerant, noviter reparavit.

Diaconia S. Agathæ. Et in Diaconia S. Agathæ similiter fecit vestem de stauraci cum perichlysi de blattin. & infra.

Immo & in Diaconia S. Agathæ similiter fecit coronam ex argento pen. lib. quinque. & infra.

Porro in Diaconia S. Agathæ Mar. fecit ipse Sanctissimus Pontifex vestem albam holosericam habentem in gyro de tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

Cencius • Camerarius, qui vixit an. 1216. meminuit Diaconia^a S. Agathæ^b

^a In Bib.
Var. MS.
^b P. 146.

thæ

^c P. 153. thæ, Monasterij^c S. Agathæ, & Eccle-
^d P. 147. siæ^d S. Agathæ trans Tiberim.

Prouincialia aliquot (vbi Titulares & Diaconales Ecclesiæ recēsentur) impressa, & manūscripta peruetusta legi, & plerasq. Pontificiarum Bullarum subscriptiones Cardinalium obseruavi, nec reperire potui Diaconiam S. Agathæ appellatam vnquam fuisse de Subura, vel de Caballo, aut ad Equos marmoreos, aliòque cum adiuncto, vt Panuin. & Giac. in suis de vitis Pontificum & Cardinalium commentarijs notarunt.

Nicolaus Seniorilis, qui vixit sub Martino V. anno circiter 1417. in suo de Vrbs Ecclesijs tractatu, easdem intres, vt ipsius verbis vtar, partitas distinguit, videlicet Sancti Thomæ Apostoli, SS. Duodecim Apostolorū, ac SS. Cosmatis, & Damiani. In prima S. Thomæ partita enumerat, inter alias, S. Bonosam, S. Agatham, & S. Chryfogonum, quæ

quæ sunt in Regione trans Tiberim .
 In secunda partita apud eundem habemus præ ceteris S. Stephanum de Equo marmoreo , S. Nicolaum de Oliueto , S. Ticianum , S. Agatham de Caballo , S. Mariam Magdalenam , & S. Susannam , quæ videntur esse sitæ in Colle Quirinali. In tertia recenset S. Vitalem , S. Andream , S. Mariam in Puteo Probe , S. Agatham , SS. Sergium & Bacchum , in Subura , SS. Petrum & Marcellinum in Subura , & S. Salvatorem in eadem .
 Ex his clarè patet S. Agatham de Subura diuersam fuisse ab alia de Caballo ; sicuti etiam Monasterium S. Agathæ de Subura differre videtur ab eius Diaconia . Nec in tanta authorum taciturnitate datur locus inuestigandi huiusmodi veram , & antiquam Diaconiam , de qua Anastasius , & Cencius supra relati ; nisi forsan credere velimus illam esse ; quâ solo æquatâ propè Amphitheatrû

Titi se vidisse testatur Ligorius, aut aliâ de Caballo in Quirinali, cuius meminicit Nicolaus Seniorilis in tertia partita; cuius ego nullum reperire vestigium, aut aliam menciónem apud authores potui.

Verùm cum nobis constet, post annum Christi 1216. nullam, præter hanc nostram, fuisse Diaconali titulo insignitam, & semper reperiatur hæc Diaconia S. Agathæ simpliciter, nec alio adiuncto notata, cogor affirmare Diaconalem titulum Pontificum auctoritate ad hanc nostram in Subura, cæteris sub inuocatione D. Agathæ præstantiorem, fuisse translatum.

Nec officit, Ecclesiam Sanctæ Agathæ de Equo marmoreo, quam alij de Caballo appellant, quamq. diuersam à nostra superiùs ex Seniorili fuisse probaui, appellari Diaconalem à Panuino post dictũ tempus, qui Pyrrhum Gonzagam huius Diaconix Cardinalem.

in secunda Clementis VII. creatione recēset : Nam Panuinius nullius auctoritate nixus S. Agathæ Diaconiam nūc absoluto & proprio, nūc alienis adiunctis designato cognomine appellauit, & in retro creationibus Cardinalium nuspiā huiusmodi Diaconie mētionem fecit; post obitum verò Herculis Rangonis Gonzagam optasse eandem Diaconiam affirmat, quam non amplius in Equo marmoreo vel de Caballo, sed simpliciter S. Agathæ nominat ad obitum eiusdem Gonzagæ; & certissimum est, Herculem Rangonem fuisse Diaconum nostræ S. Agathæ in Subura, ibiq. sepultum, & illius in eadem successorem fuisse dictum Gonzagam.

Nec est opus in dubium reuocare, an Basilica vel Cœmeterium S. Agathæ extra Portam Traianam siuè Aureliam siuè S. Pancratij, cuius meminit Anastasius in Symmacho, & Leone IV. fue-

rit hæc Diaconia; Nam Diaconia, quibus præerant Cardinales Diaconi, erant loca intra Urbem per Regiones distincta ad egenis necessaria subministrandum; ex quarum numero non potuit hæc esse extra Urbem. Idem asserere possumus de alijs apud ^a Africi, in Monasterio ^b Tépuli, trans ^c Tiberim, & in ^d Posterula, cū non ad Equos marmoreos, aut in Subura, sed alio nomine appellatas, alijsq. in Regionibus sitas Anastasius asseueret. Ceterum laudabili antiquo more nunquam dimittendi semel acceptum Tituli seu Diaconia locum, & nomen perturbato, inualuit vsus erigendi Diaconias in Titulos, & è contra; vt accidit Diaconia S. Agathæ, quam omnium primus Titularem creauit, & concessit Bartholomæo Martino Alexander VI. Mox Diaconatui restituit Leo X. eamq. concessit Herculi Rangoni, & Paullus III.

Tibe-

- ^a Anast. in
Leon. IV.
^b Ibid.
^c In Gre-
gor. II.
^d In Be-
ned. III.
& Nic. I.

Tiberio Crispo, qui sub Iulio III. transf-
 latus ad ordinem Presbyterorum ean-
 dem Diaconiam retinuit denuò in Ti-
 tulum euectam. Sixtus V. vt Diaconiã
 contulit Card. Hieronymo Matthæio,
 & Gregorius XV. vt Titulum M. An-
 tonio Gozadino, & Octauio Rodul-
 phio. Tandem sub V R B A N O VIII.
 qui nunc feliciter Ecclesiæ Dei præest,
 vt Diaconiam veteri more obtinuerunt
 Eminentissimi DD. FRANCISCVS &
 ANTONIVS CARDD. BARBERINI.

C A P. V I.

De fundatione, Consecratio-
 ne, restauratione, & ex-
 cellentia Diaconiæ
 S. Agathæ.

TEmpli huiusce ædificationem le-
 uibus valdè coniecturis Constan-

tino nonnulli asserunt ; verùm huius Imperatoris in ædificandis sacris Ædibus magnificentia, quæ in Basilicis Laterana, Vaticana, Ostiensi S. Pauli, Sessoriana, & S. Laurentij Via Tiburtina, ante oculos est, nihil nunc dignum spectatur à nobis in hac Æde, vel extitisse aliquando scriptum vllus reliquit, aut veterum ædificiorum vestigia indicat. Author postremæ editionis Thesaurorum Panciroli affirmat, hanc Ædem à S. Siluestro & Constantino ædificatam fuisse, ex antiquissima appellatione, *in Equo marmoreo*, quam equidem nusquam reperire me potuisse scripsi, præterquam in Panuinio & Ciaconio incertò vagantibus. Nec mihi persuadere possum pijssimum Imperatorem, si huic vicinæ Ædes sacra ædificanda fuisset, suis Thermis eiusdem vsui non concessis, in earum angulo depressiori Ædiculam gloriose Virgini & Martyri

tyri excitari permissurum . Verùm si deficientibus probationibus vti licet coniecturis, omiſſa fundatoris inueſtigatione, quod ad tempus attinet, haud difficilè conſenſerim ſub eorundem Pontificis, & Imperatoris tempora anno circiter 324. à fidelibus hanc extructam Eccleſiam: Cum enim ea ſint maximè probabilia, quæ plerumque fieri conſueuerunt; frequentiùs autem templa iam olim conſtructa exornari de integro ſoleant, vbi temporis vitio priſtinum nitorem amiſerūt; valdè veriſimile eſt Ricimerem, cum iam hæc S. Agathæ eccleſia vetuſtate deformata eſſet, ad illam exornandam animum adieciſſe. Quod ſi autem hoc templum, cum Ricimer de illo in priſtinū ſplendorem reſtituendo cogitauit, iam ætatis vitium ſenſerat, ante centum & amplius ab illo annos extructum fuerit oportet: vt hæc ratio in Conſtantini

tempora exædificatio illius incidere, vel certè proximè ad ea accesserit.

Anno igitur Christi trecētesimo eoq. quod excurrit, vt probabile est, ædificatam habemus in Valle Suburana, seu Quirinali Ecclesiam D. Agathæ Virg. & Mart. cuius natalis in Vrbe Roma tanta solennitate olim celebrabatur, vt in antiquis Ritualibus Ecclesiæ specialis eius diei præfatio legeretur, quæ in Liturgicis Iacobi Pamelij to. 1. pag. 323. habetur his verbis: *Aequum & salutare. Nos te in hoc præcipuè die digna laude præconij canere, in quo Agatha triumphans, hostia tuæ maiestati oblata est: Cui tantam contulisti victoriam, vt ipsa seuæ & aspera victricè tremere tormenta. Cuius lampas coruscis emicat fulgoribus, vt reseratas poli ingredi valeat ianuas. O felix & inlyta Virgo, quæ meruit Domini pro laude fidelis martyrium sanguine clarificare suum. O illustris & gloriosa, gemine illu-*

illustrata decore, quæ inter tormenta aspera, cunctis præclara miraculis & mystico pollens suffragio, Apostoli tui meruit visitatione curari. Hanc Christo nuptam susceperunt Angelorum agmina, quæ mentis eius sanctitatem indicarunt & patrie liberationem. Per eundem Christum, &c. Hinc cecinit Nouidius lib. 2. Fastor.

Tempus idem matres retinebit Valle Quirini:

Munera lactiferis qua caput Ara focus.

A penso & telis igitur cessate puella,

Nullaq. sit calathis hac operosa die.

Nocte vocate Agathã: tulerint qua nõia vocem,

Lac veniet matri, flammaq. nulla nocet:

Corpora nam flammis sacrauit, & vbera ferro,

Testis erit Catane, Virgo quidigne valet.

Hanc ipsam S. Agathæ Ecclesiam Flavius Ricimer cum summam sibi in Romanum Imperiũ vsurpasset auctoritatem, inuitis ipsis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus, barbarica tamen auctoritate, sibi vindicauit, in quam cum suis Arianis Gothis militibus conueniret.

Baronius
ann. 472.
num. 10.
& seq.

Hæc

Hæc ab eodem Ricimere, licet Ariano, fuit ornata catholico more: etenim eius apsidem marmorum crustis, & imaginibus sacris Saluatoris, ac duodecim Apostolorum ex musiuo egregiè nobilitavit, ac eius in hemyciclo ex musiuo pariter apposuit inscriptionem, quam iuvat hìc repetere.

*FL. RICIMER. V. I. MAGISTER
VTRIVSQUE. MILITIAE. PATRICIVS
ET. EXCONSVL. ORD.
PRO. VOTO. SVO. ADORNAVIT.*

Ex Cod.
Franc. Pe-
nię in Bib.
Vat.

Paulus IV. Pont. Max. non leuibus rationibus permotus asserere solebat, picturas has esse veras Apostolorum effigies, quod illæ certæ cõprobabant Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, quæ omninò sunt similes illis, quæ pro certis, & indubitatis in Vaticana Basilica asseruantur.

Baronius
ann. 472.
num. 11.

Permansit musiuum hoc opus ad Clementis VIII. Pontificis tempora, cum

cum nimia vetustate fatiscens a plis ipsa
improvisa ruina collapsa fuditus perijt.

Ab hac Ariani hominis exornatione
centum eoq. amplius elapsis annis, Go-
this Vrbe Italiaq. penitus eiectis & pro-
fligatis, S. Gregorius Magnus an. 591.
si Baronio credimus, Ecclesiam hanc
ab eisdem Gothis vsurpatam primò, mox
relictam, quod fermento Ariano vide-
retur esse polluta, & proinde non am-
plius sacra, diuinitus excitatus adiecit
animum, vt eandem sacris ritibus ex-
piatam sacro cultui idoneam redderet,
Deoq. sacraret, vt refert idem Baronius
ex S. Gregorij hisce verbis. *Arianorum
Ecclesia in Regione Urbis illa, quæ Subura
dicitur, cum clausa usque ante biennium
remansisset, placuit, vt in fide catholica,
introducatis illuc B. Stephani & S. Marthe
Martyrum reliquijs, dicari debuisset, quod
factum est.*

Baronius
ann. 591.
nu. 43. &
iux. Scoti
Chronic.
ann. 595.

Dialog.
li. 3. c. 30.

Quæ autem tunc acciderint admi-
ratio-

ar. refert
in. 591.
um. 43.

ratione digna idē Gregorius sic narrat. *Cum in ea* (Ecclesia S. Agathæ) iam *Missarum* solennia celebrarentur, & præ eiusdem loci angustia populi se turba compri-meret: quidam ex ijs, qui extra sacrarium stabant, porcum subitò intra suos pedes huc illucq. discurrere senserūt. quem dum unusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret, idem porcus Ecclesie ianuas petijt, & omnes, per quos transijt in admirationem commouit, sed videri à nullo potuit quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco Diuina pietas ostendit, ut cunctis patesceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret. Peracta igitur celebratione *Missarū* recessimus: Sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdē Ecclesie tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autē nocte grauior sonitus excreuit, ac subitò tanto terrore insonuit, ac si omnis illa Ecclesia à fundamētis fuisset euersa, & protinus recessit & nulla illuc ulterius in-

quie.

quietudo antiqui hostis apparuit: sed per ter-
roris sonitum, quem fecit, innotuit, quòd ab
eo loco, quem diu tenuerat, coactus exibat.

Post paucos verò dies in magna sereni-
tate aëris super Altare eiusdem Ecclesie nu-
bes calitùs descendit, suoq. illud velamine
operuit, omnemq. Ecclesiam tanto terrore,
ac suavitatis odore replevit, ut patentibus
ianuis nullus illuc præsumeret intrare. Sa-
cerdos quoque & custos & hi, qui ad cele-
branda Missarum solennia venerant, rem
videbant, ingredi minimè poterant, & sua-
uitatem mirifici odoris trahebant.

Die verò alio cum in ea lampades sine
lumine dependerent, emissò diuinitùs lu-
mine, sunt accensæ.

Post paucos iterum dies cum expletis
Missarum solennijs, extinctis lampadibus,
custos ex eadem Ecclesia egressus fuisset,
post paululum intrauit, & lampades, quas
extinctas reliquerat, lucentes reperit, quas
negligenter extinxisse se credens, eas iam so-
licitus

licitus extinxit, & exiens Ecclesiam clausit: sed post horarum trium spacium regressus, lampades, quas extinxerat, iterum accensas inuenit; ut videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia locus ille à tenebris in lucem venisset.

Huius dedicationis opportunitate, eandem Ecclesiam S. Gregorius pingi fecit tam in musiuo, quam in coloribus & verendas Imagines illic erexit, vt habemus in epistola ab Hadriano Pontifice ad Carolum Magnum asserta. *Ecclesiam Arianorum, cuius ipse S. Gregorius in Dialogis meminit, placuit eidem S. Gregorio, vt in fide catholica, introductis illic B. Sebastiani & Beate Agathe Martyrum Reliquijs, dedicare debuisset, quod & factum est, & diuersis ipse B. Gregorius pingi fecit eam tam in musiuo, quam in coloribus, & venerandas Imagines illic erexit, & à tunc vsque hætenus venerantur.*

Hinc oritur difficultas circa varietatem

tem

tem Reliquiarū, quas inquit hic Pontifex Hadrianus fuisse Sācti Sebastiani & S. Agathæ; cum easdem S. Stephani & S. Marthæ appellatas viderimus in Dialogis S. Gregorij relatis à Baronio . Verūm Baronij sententia refellitur tūm ex pluribus peruetustis Dialogorū S. Gregorij Codicibus Vaticanæ Bibliothecæ, in quibus leguntur *Sancti Sebastiani & S. Agathe Reliquia*; Tūm ex testimonio Io. Diaconi in Vita S. Gregorij lib. 2. c. 31. ac Hadriani Pont. epistola à Baronio relata; tūm ex cap. Arianorum. de Consecr. dist. 1. & ex Chronici Mariani Scoti lib. 2. Suadet hoc idem pessima per Urbem grassantis pestilentia lues tempore dicti Magni Pontificis, ad quam repellendā probabile est, & eius depulsoris Sebastiani Reliquias intulisse, & eidem (licet hoc in præcitato loco non asserat S. Gregorius) vnà cum D. Agatha præsentem ædem dicasse:

Mos

Mos etenim huius Pontificis fuisse videtur inferre Reliquias illius Sancti, in cuius honorem cupiebat Ecclesiam consecrare, ut fatetur ipse epistola ad Petrum Subdiaconum Campaniæ his verbis. *Quia igitur Ecclesiam positā iuxta Domum Merulanā Regione Tertia, quam superstitione diu Ariana detinuit, in honorem S. Seuerini cupimus consecrare, experientia tua Reliquias B. Seuerini summo opere debita cum veneratione transmittat.*

Nec miretur quis, si nullam, præter hanc, reperiat Ecclesiam à S. Gregorio extra fundum proprium restauratam, cum ille construendis, ornandisq. auro vel argento Ecclesijs non vsque ad eam magnam operam daret, sed totus animarum lucro, quo viuenti Deo viuam, construitur Ecclesia, vacaret; & quicquid pecuniæ habere poterat, sedulus dispergere, & dare pauperibus curaret. Porro in Siculam Virginem & Martyrem

rem , à Siculo patrimonio in sex con-
 structa Monasteria distributo, arbitror
 inditam D.Gregorio reuerentiam .

Cod. Vat.
 3766. cap.
 23. p. 90.

Quod autem ad Basilicæ S. Agathæ
 bona pertinebat , ea recuperaturus hic
 verè Maximus Pontifex , scribit Leoni
 Acolytho his verbis . *Locorum venera-*
bilium cura nos admonet de eorum utili-
tate per omnia cogitare . Quia ergo Eccle-
sia Sanctę Agathę sua in Subura, quę spe-
lunca fuit aliquando prauitatis heretica,
ad catholicę fidei culturam , Deo propi-
tante , reducta est ; ideò huius authorita-
tis tenore commonitus pensiones omnium
domorum in hac Vrbe constitutarum, quas
prædictam Ecclesiam temporibus habuisse
Gothorum constititerit , annis singulis con-
gregare non desinas ; & quantum in sar-
tis tectis , vel luminaribus , aliãque repa-
ratione eiusdem Ecclesię necessarium fue-
rit , erogare modis omnibus studebis . Quic-
quid verò exuberare potuerit , fideliter ra-

tionibus te ecclesiasticis inferre præcipimus :

Ex prædictis non sunt audiendi somniantes, hanc ædem fuisse domum paternam, seu maternam S. Gregorij Magni, tùm ex eo quod iam probauimus hanc fuisse solummodo dedicatam, & ornatam à dicto Pontifice, tùm etiam, quòd eandem confundunt cù alia ædificata à Gregorio II. in domo materna, cuius meminit Anastasius, quamq. omnes docti viri existimant esse illam sitam in Regione trans Tiberim apud S. Chryfogoni Titulum.

In Greg. 2

Gregorianum venerabile opus picturis, sacrisque imaginibus expressum, permansit ad æuum nostrum, quo edacitè tempore cedens, ac ferè ad confusa lineamenta redactum M. Antonius Gozadinus albario opere perpoliuit.

Leo Tertius emarcescètia præ vetustate huius Basilicæ tecta reparauit anno circiter Christi 800. vt Anastasius

in

in eodem: Immo verò & facta recta
 Basilica B. Agathæ Mart. sita super Subu-
 ram, quæ præ nimia vetustate iam emar-
 cuerant, nouiter reparauit, &c. Ibidem
 etiã fecit vestem rubeam alythinam
 habentem in medio tabulam de chryso-
 clauo cum periclysi de chrysoclauo, &
 Coronam ex argento puro pen. lib. quinque.

Gregorius Quartus, qui anno 827. Anastaf. in
 cod. ad S. Petri cathedram assumptus fuit,
 fecit vestem vnam de olouero cum
 periclysi de octapulo.

Leone Nono in eiusdem cathedra
 sedente, illata fuerunt in hanc ædem
 ossa Sanctorum Martyrum Hippolyti,
 Adrias, Mariæ, Neones, Paullinæ, &
 Dominandæ duarum Sororum, quæ
 sarcophago condiderunt quidam Cre-
 scētius & Gregorius, vt statim dicemus.

Nullam ab anno ferè 800. ad 1500.
 restaurationem inueniō huius Ecclesiæ:
 Verum post annum 1500. Ludouicus

Podocatharus Card. Presb. huius Tituli pavementum lateribus stravit, lineis marmoreis distinxit, Ecclesiam ornatiorem reddidit, ut eius insignia demonstrant, & Garimbertus testatur, eademq. Sanctorum Lipsana sub Leone IX. huc translata digniorem in locum Ara erecta constituit, hac addita inscriptione:

Vide Martyrologiū Rom. die 1. Decēb.

Ossa SS. Martyrum Hippolyti, Adrias, Mariae, Neones, Paullinae, Dominadae duarum sororum sub Leone Nono Pont. Max. per Crescentium & Gregorium sarcophago condita

**LVDOVICVS CYPRIVS S. AGATHAE
CARD. BENEVENTANVS**

Templo inſtaurato, Araq. erecta digniorem in locum, ut par erat, translata conſtituit.

IVLIO II. PONT. MAX. M. D. IIII.

Iam cum Leo IX. pontificatum inierit an. Christi 1049. antiquissimum hoc fuisse Altare necesse est, ante annos nempè ferè sexcentos constructum.

Hercules Comes de Rangonibus plura ad templi, ædium, & hortorum
orna-

ornatum cōtulisse videtur, vt ex appo-
 sitis eius insignibus, & nomine; tū præ-
 cipuè ex hoc carmine ad D. Agathę ef-
 figiem supra maiorem Ecclesię portam
 posito colligitur:

Garimbo
 lib. 3. c. 4.

DIVA TIBI RANGO
 DEDICAT EFFIGIEM.

Pyrrhum Gonzagam restaurasse for-
 nicem sinistrę nauis restantur eius insi-
 gnia, quę adhuc ibi visuntur.

Sixtum Quartum ad huius Ecclesię
 Diaconales Ædes æstiuo tempore cum
 charioribus suis vitandi æstus, & vrba-
 nę molestiæ causa secedere consueuisse
 scribit Iacobus Volaterranus.

In Diar.
 ad 5. Feb.
 1481.

Clemens Septimus ex Ostia Tiberi-
 na regressus, & pontificium palatium
 adire prohibitus à Tiberis inundatio-
 ne, monasterium hoc S. Agathę biduo
 coluit, ex quo reor putei crepidinem
 in viridario pulchrè ex marmore, in

Literę
 Princip.
 tom. 2.
 ep. vlt.

quo legitur familiaris ipsi inscriptio,
 G L O idest, *Gloria, Vita, Salus,*
 V I
 S eiusdem iussu fuisse ornatam,
 quæ adhuc visitur.

Ptolemæus Card. Gallius monaste-
 rium, ac diaconales ædes rudes antea,
 & informes plurimis sumptibus restau-
 ravit, auxit, ornavit (præter pallium
 sericum rubrum eidem donatum) ut
 insignia, eiusq. nomen plurimis in lo-
 cis inscriptum denotant.

Absidam peruetustam improvise
 ruina collabefactam *Vir egregius Ro-*
mane Ecclesie ornamentum Federicus
 huius Ecclesie Diaconus Card. Borro-
 mæus à fundamentis restituit. Eiusdem
 verò Hemicyclū picturis sacris ornavit
 an. 1599. Carolus à Lotharingia Bor-
 romæi in Diaconia successor: Laterale
 Ostium tiburtino marmore itruxit,
 quod etiam ligneis cancellis clausit;
 templum vndique, specularium quo-
 que

que nitore, perpoliuit, & Campanam suo iussu fusam donauit D. Agathæ, cuius imago, ac alia Beatæ Mariæ Virginis vnigenitum in vlnis habentis fusa conspicitur cum hisce verbis.

*CAROLVS S. R. E. CARDINALIS
TITVLI S. AGATHÆ*

A LOTHARINGIA NVNCPAT. M. DC.

Sericum quoque Pallium, Planetam, & Tunicellas damasceni operis rubras suis cum insignibus munificè donauit.

Marcus Antonius Gozadinus Cime-lyarchium restaurauit: Turris Campanariæ peruetustæ ruinâ minitantis maximam partem ære proprio dirui iussit: Viridarium diaconalis palatij floribus ac pulcherrimo fonte ornavit: E viuis excedens aureos triginta testamento legauit ad Ostij Diaconæ S. Agathæ restorationem.

Dat. 11.
Aug. 1623.

Montis Virginis Cōgregatio Ecclesiam maiori Campana locupletauit, in

E 4 qua

qua Ordinis fufum infigne, & fequens
Inſcriptio .

✠ *In nomine Domini. Don Scipio Silueſter
Generalis Montis Virginis à Mercuriano,
Priore & Procuratore Don Ioanne Longo
ſub Pontificatu D. N. Gregorij XIII.
PTOLEMAEO CARD. COMENSI TIT.
O. P. D. M. Ioanni P. M. D. LXXX.*

C A P. VII.

De Curatoribus Eccleſiæ S. Agathæ .

Dedicata Eccleſia S. Agathæ non
longè à Constantini tempori-
bus, nec vllis tunc temporis Regulari-
bus Ordinibus exiſtētibus, aliquot ex-
ceptis religioſis viris calybitis & eremi-
tis, extra Vrbes forſan degentibus, à ve-
ritate non alienum arbitror credere,
Clericos ſeculares illā gubernaffe etiam
Gothorum tempore. Clauſa deinde per
bien-

biennium remansit, donec S. Gregorius denuò illam dedicauit, eiusq. curâ Leonni acolyto tradidit, vt in eius epistola superiùs allata.

Quamdiù Clerici habuerint curandam adhuc scire desidero; verùm quia reperio apud Anastasium in Leone III. hanc Ecclesiam appellari Monasteriũ; apud^a Panuiniũ Abbatiam; tum apud^a Othonem Frisingensem^b Monasterium, quod obediuit electioni Victoris I V. Pseudopontificis an. 1159. monachos hìc habitasse facilè constat.

^a De Basil. Later.

^b Lib. 2. cap. 67.

Hinc aliò forsan monachis tráslatis, iterum Clericos eandem obtinuisse anno circiter 1198. colligo ex cap. Querelam. 24. de elect. & elec. pot. Porrò Canonicos seculares inibi fuisse institutos coniectari possum ex concessione Canonicatus ad fauorem Ceropauli Nicolai facta per Bonifacium Papam IX. tertio idus Nouembris. Pontificatus I. cuius

cuius Bullam se vidisse mihi retulit in
 Romana Curia Residens pro Serenissi-
 mo Mantuæ Duce D. Carolus de Cas-
 tello Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedini
 Canonicus .

Nusquam reperire potui, an suppressi
 vel aliò translati fuerint hi Canonici ;
 Sed anno 1567. hanc Ecclesiam tunc
 Titularẽ Presbyteri Cardinalis Pius V.
 donavit Ordini Humiliatorum extin-
 cta Parochia, eiusq. parochianis ad San-
 cti Saluatoris de Subura translatis : Et
 licet dictum Ordinem idem Pontifex
 aboleuerit, nihilominus Ecclesiã duo-
 bus presbyteris cum vno ministro,
 quoad viueret, custodiendã assignauit .

Anno 1576. Gregorius XIII. ne
 Presbyter Cardinalis solius Tituli ap-
 pellatione gauderet, ecclesiam pro tem-
 pore existenti Titulari protegendam
 tradidit .

Anno 1579. idem Gregorius de cõ-
 sensu

sensu Ptolemæi Gallij tunc temporis In Const.
Regimini
Pont.an.8.
 Card. Titularis concessit Congregatio-
 ni Montis Virginis Ecclesiã S. Agathæ,
 vt eidem in diuinis Monachi deserui-
 rent: Quos Paulus V. anno 1611. Ab-
 batis regimini subesse iussit.

C A P. VIII.

De Reliquijs & Indulgentijs Diaconiæ S. Agathæ.

PRæter SS. Agathæ & Sebastiani Re-
 liquias à S. Gregorio sub ara maxi-
 ma, vt creditur, locatas, & alias in San-
 ctæ Agathæ sacello per Ludouicum
 Card. Beneuentanum conditas, vt ex
 inscriptione supra docuimus, Sanctæ
 quoque Iustinæ Virg. & Mar. pede de-
 coratur. Hunc (cum Paulus V. Pont.
 Max. eiusdè S. Iustinæ corpus ad Mon-
 tis Virginis Monasteriũ transferendum
 do-

donasset) Michael Angelus Card. Ton-
tus Congregationis Protector argéteo
crure inclusit, deditq. in hac Diaconia
venerandum.

Indulgentiarum thesauro abundè
quidem fuisse ditatam insignem hanc
ædem crediderim; at in tanta rerum
obscuritate quid certi reperire non da-
tur: Vnus adest Baptista de Brunelles-
chis Monachus Vallumbrosanus, qui
plures insignium Ecclesiarū Reliquias
anni 1514. enumerans, hæc inquit.
Itē in Ecclesia S. Agathæ Virg. & Mart.
omni die sunt anni 3000. Indulgentiarū.
Et licèt nō explicet, an in Subura aliò-
ve loco sit ea, de qua loquitur, Eccle-
sia, censeo de nostra intellexisse, tum
quia post S. Pudentianæ templum illam
recenset, tum quia nulla insignior tunc
temporis D. Agathæ reperiēbatur Ec-
clesia.

Gregorius XIII. omnibus peccatorū

con-

confessione expiatis, ac sacra Communionem refectis, qui à primis Vesperis ad diei occasum, quo B. Agathæ memoria repetitur, hanc Diaconiam adirent, in eaque preces funderent, plenariam omnium peccatorum remissionem perpetuò indulgit.

C A P. I X.

Diaconi, Titulares, seu Commendatarij S. Agathæ.

I. **O**DERISIVS ex Comitibus Marforum Monachus & Abbas Casinensis à Nicolao Secundo Diac. Card. S. Agathæ creatus: Ad Titulum presbyteralem translatus Diaconiam dimisit sub Urbano II. Hic genere nobilis, sapientia præclarus, ac vitæ sanctitate conspicuus appellatur à Mattheo Laureto: Interfuit consecrationi Casinensis Eccle-

1059.
14. Martij

ſie

fiæ ab Alexandro II. Papa peractæ ; in-
 uentioniq. corporum SS. Benedicti &
 Scholasticæ, quæ ibidem existere testa-
 tus est epistola, quam apud eundem Lau-
 retum habes impressam. Obijt Casini
 anno 1105. quatto nona Decembris
 sub Paschali Secundo.

Cap. 26.
 de vera
 exist. corp.
 S. Bened.

1112.

II. ODERISIVS de SANGRO aliàs Sangre-
 tanus monachus & Præpositus mona-
 sterij Casinatis Diac. Card. S. Agathæ
 creatus circa annum Christi 1112. Di-
 misit Diaconiam sub Callisto Secundo
 an. 1122. mense Martio, Pontificatus
 tertio transfatus ad Sanctum Cyriacum
 in Thermis. Obijt, vt reor, sub Ho-
 norio Secundo, nam elector extitit hu-
 ius Pontificis, quò defuncto nulla am-
 plius mentio huius Card. reperitur.

1122.
 Decéb.

III. N. notatur Diaconus Card. San-
 ctæ Agathæ à Ciac. p. 481. D. & 488. B.
 Suspitor, vel Oderisium præcedentem
 fuisse, vel alterum huius nominis, quem

partes

partes Anacleti Secundi Pseudopontif. sequutum vidi subscripsisse priuilegio S. Sophiae Beneuetanæ in Cod. Vat. MS.

His temporibus alij nè extiterint Diaconi Cardinales huius Ecclesie incompertum est mihi, præsertim ex eo, quod ab Honorio Secundo vsque ad Bonifacium VIII. Cardinalium numerus ita diminutus euasit, vt Tituli vacarent, vel in commendam constituerentur. plura exempla, si locus esset, afferrem; sed nunc præter Panuinij authoritatem, & sequentem Clementis V. Constitutionem, alia probatione non indigemus.

IV. VITALIS SABELLVS Card. S. Agathe creatus ab Innocentio IV. Sic author Nomenclatoris S. R. E. Cardinalium scriptum reliquit. Præter hoc nil amplius potui reperire.

V. BERNARDVS de GARVO de S. Liberata, Clem. V. consobrinæ filius, nostræ
S. Aga-

S. Agathę Diaconus existimatur, ad quę idem Clemens hęc scribit, quę ex schedis Reuerendissimi D. Iosephi Suaresij viri multiplici eruditione celebris, olim insigni Bibliothecę BARBERINÆ Præfecti, nunc dignissimi Vasionen. Ecclesię Præsulis, exscripsi. *Dilecto filio Bernardo S. Agathę Diac. Card. salutē, &c. Dudum siquidem ad Cardinalatus dignitatem te duximus promouendum, & Ecclesiam S. Agathę de Vrbe curam animarum habentem per Diaconum Card. solitā gubernari, quę titulus tui cardinalatus existit, tibi duximus concedendam, ac ipse necnon postmodum S. Marię in Dompnico de Vrbe per Diaconum Card. similiter solita gubernari, ac proprio Card. carentis, Ecclesiarum curas & administrationes in spiritualibus, & temporalibus sollicitudini tuę cōmisimus gerendas, &c. Dat. in Prioratu de Grausello propè Malausanam Vasionen. Diœc. 5. kal. Iun. Pontific. an. VII.*

Cia-

Ciaconius eundem ex Diacono S. Eustachij refert Presbyterum S. Clemētis, notatque Auenione obiisse sub Ioanne Vigesimo secūdo, sepultumque ad Minores: at in serie mortuorum sub eodē huius obitū omittit, & inter Cardd. incerto tempore mortuos recēset Bernardum de Geraruo Presb. S. Clementis eodem loco mortuum & sepultum, quem nihilominus reperio in Panuino eundem fuisse cum supradicto Bernardo.

P. 838. D.

P. 874. B.

Pag. 187.

VI. GALEOTVS TARLATVS de Petra mala Aretinus Thuscus ab Urbano VI. Diac. Card. S. Agathe, quam dimisit an. 1387. in Pentecoste, quo ad Clementem Septimum Pseudopontificem aufugit, & ab eodem inter Cardd. Diaconos adscriptus habuit Ecclesiam S. Georgij in Velabro. Ex quo corrigendus Ciaconius in Urbani VI. prima Cardd. creatione pag. 983. A. & vbi dicit Diacon.

1378.
18. Sept.

Card. *S. Georgij in Velabro* reponendum
S. Agathæ, quod etiam patet ex eodem
 Ciaconio ibid. lit. B. Deficiens autem à
 Clemente reuertitur ad Vrbanum VI. à
 quo fuit restitutus ad pristinam Purpu-
 ræ dignitatem; cui redditâ fuisse etiam
 Diaconiam *S. Agathæ* reor, cum inter
 mortuos sub eodem Urbano, eiusdem
 Ecclesiæ Diaconus Cardinalis appelle-
 tur. Quod si est verum, vt etiam Panui-
 nius cum Ciaconio alibi asserit, delenda
 sunt ea verba in Ciac: pag. 983. B.
Quo mortuo (Clemente VII.) *Comitijs*
Benedicti XIII. interfuit. Nam Comititia
 huiusmodi celebrata feruntur an. 1394. &
 obitus Urbani VI. notatur ad an. 1389.
 VII. *LYDOVICVS* de *BARRO* Gallus à *Be-*
nedito XII. Antipapa Diac. Card. *San-*
ctæ Agathæ, postea Presb. *Basilicæ Duo-*
decim Apostolorum ab *Alexandro V.*
 die *Lunæ prima men. Iulij* an. 1409.
 in *Concilio Pisano*; Et *Episcopus Por-*
 tuen-

1397.
21. Dec.

tuensis à Ioanne XXII. Mortuus est
 Virduni an. 1430. ibiq. in Cathedrali
 sepultus.

VIII. FRANCISCO GONZAGÆ Card. com- 1481.
 mendatam fuisse reperio Diaconiam
 S. Agathæ in Diario Iacobi Volaterra-
 ni ad diem 5. Feb. 1481. Hæc enim ibi
 legi. *Meridiano Sole exiuit Pontifex ad
 Agathense Sacellum in Quirinalis collis
 cliuo positum, quod commendatum est am-
 plissimo Patri Francisco Gonzagæ Diacono
 Card. in cuius coniunctas edes satis com-
 modè constructas æstiuo tempore cum ca-
 rioribus suis vitandi æstus, & urbana
 molestia causa secedere consuevit.*

IX. BARTHOLOMÆVS MARTINVS Valenti- 1496.
 nus Hispanus Presb. Card. S. Agathæ 9. Martij.
 erectæ in Titulum ab Alexandro VI. ut
 notauit in Ciac. noua editione pag. 1333
 lit. B. Obijt mense Ianuario Episcopus
 Segouienfis.

X. LVDOVICVS PODOCATHARVS Nicosien- 1500.
 sis 28. Sept.

sis, Cyprius, Episcopus Caputaquensis, vulgò de Capacho Presb. Card. Tituli S. Agathæ, qui vacauit per eius obitum die 25. Iulij 1506. vt inquit Ciaconius pag. 1388. C. Verùm locum hunc Ciaconij mendosum censeo tum ex eo, quod Gabriel successit in Diaconia an. 1505. tum ex Cod. Vat. MS. hæc dicente: *Moritur Roma 25. Aug. 1504. & sepelitur in S. Mariae de Populo sepulcro marmoreo unà cum Altari constructo propè Portam sacrarij è Regione ferè Eucharistie cum Epitaphio.* Hunc laudauit Thomas Phœdrus Volaterranus. & eius laudatio extat.

1505.
22. Dec.

XI. GABRIEL de GABRIELIBVS Fanensis, Episcopus Vrbinas, à Iulio II. Cardinalis creatus die Veneris 12. Decembris 1505. (non autē mense Februario eiusdē anni, vt inquit Ciac.) Nam Paris. de Grassis inquit, creationem Cardinaliū, inter quos hic aduūmeratur, fuisse

con-

conclusam in Consistorio die Lunę prima Decembris 1505. deinde die Veneris 12. Decembris eisdem creatos & publicatos; quibus die 19. os clausum, & 22. apertum fuisse cum Titulorum assignatione. Moritur Romę die 5. Nouembris 1511. & sepelitur in S. Praxedis, sepulcro temporario cum Epitaphio infra scripto.

M. D. XI.

Die 5. Nouembris mortuus

die 3. moriens fecit

GABRIEL EX FANO. FORTVNAE

ex gēte sui nominis, cooptatus in S. Collegiū Cardd. a D. Iulio II. P. M. clementia sua Sanctitatis rediens ex Legatione Perusina hic defunctus est. Vix. ann. 46. * iacetq. sub hoc paruo lapide, literasq. græcas in suo senio non ignorabiliter didicit; cum

Ex Cod. Vat. MS.

* Alias 66. ut alius Cod. Vat. MS.

* καλὸν γέροντα π' ἐλλήνων μαθεῖν.

Si pius es quicumque legis, concede parumper,
Atque genuflexus murmure funde preces.
Te rogat hoc saxum, Gabrielis & umbra sepulti,
Proq. tuā tali munere munus habe.
Sint tibi felices anni dum vita manebit,
Sitq. leue ad superos cum morieris iter.

* Bonū sit senē Græca addisce re.

Ignoro quamdiù S. Agathæ Titulum retinuerit, quòque tempore alium Sanctæ Praxedis optauerit.

De hoc Cardinali Paulus Cortesius li. 2. cap. De Amicitia Cardd. pag. 61. Hinc corrigendus Ciaconius ad Christophorum Anglicum, qui tempore suscepti Cardinalatus non Sanctę Praxedis, sed SS. Petri & Marcellini Titulū obtinuit, vt notat author Codicis Vaticani MS. aliàs inuerisimile esset, Gabrielem obiisse cum Titulo S. Praxedis an. 1511. die 5. Nouembris, si Christophorus Anglicus habuisset pileum rubrum cum titulo S. Praxedis mense Martio eiusdem anni 1511. quem Titulum vsque ad extremum vitæ retinuit, vt liquet ex eodem Ciac. in eius vita, & obitu, ac in serie Cardd. electorum Leonis X.

1517.
1. Julij.

XII. HERCVLES COMES de RANGONIBVS Mutinensis Diaconus Card. S. Hadriani, tùm sub Leone X. S. Agathæ. Obijt cum

cū esset huius Ecclesiæ Diac. an. 1527.
in eaque sepultus iacet.

XIII. PYRRHVS GONZAGA Mantuanus ele- ^{1527.}
ctus Episcopus Mutinens Diacon. Card. ^{3. Martij.}
S. Agathæ. Obijt secundum Ciaconium
mense Aprili anni 1529. secundum
D. meum Vghellum anno 1527.

XIV. FRANCISCVS PISANVS Venerus ele- ^{1529.}
ctus Episcopus Patauinus ex Diac. San-
cti Theodori Diaconus S. Agathæ, po-
stea S. Mariæ in ^a Cosmedin, tum S. Ma-
riæ in ^b Porticu à Clem. VII. an. 1533.
(contra ^c D. Vghellum, qui ex Diacono
S. Theodori facit Diaconum S. Marci)
ex qua gradum fecisse ad S. Marci arbi-
tror, cū eandem die 27. Ianuarij 1543.
referat retinuisse author Cod. Vat. MS.
Postea Episcopus Albanus, Tusculanus,
Portuensis, Ostiens, & Veliternus.
Obijt sub Pio V. an. 1570. 3. Kal. Iunij.

^a Ciacon.
p. 1481. F.

^b Marraia
in hist. hu-
ius Diac.

p. 47. Vi-
ctorell. ad

Ciacon.
p. 1428. F.

^c Ad Ciacon.
p. 1492. A.

^{1545.}
7. Ianuarij

XV. TIBERIVS CRISPVS Romanus Dia-
conus S. Agathæ sub Paulo III. tum

Presb. eiusdem sub Iulio III. die 20.

Ciacon.
p. 1693. D.

Nouemb. 1551. Reliquit Titulū S. Agathæ die 18. Maij 1562. Archiepiscopus Amalphitanus, mox Presb. S. Mariæ trans Tiberim, Episcopus Sueffanus & Sabinus. Obijt Sutrij prid. non. Octobris anni 1566. ibid. in Cathedrali sepultus.

1562.
18. Maij.

XVI. FVLVIVS CORNEVS Ciuis & Episcopus Perusinus, Iulij Tertij sororis filius Presb. S. Mariæ in Via sub eodē; S. Bartholomæi in Insula, postea S. Stephani in Cœlio Monte sub Paulo IV. quo S. Stephani relicto optauit Titulū Sanctæ Agathæ sub Pio IV. & sub eodem S. Agnetis, & S. Angeli, ex quo, Pio V. sedēte, ad titulū S. Laurentij in Lucina, & S. Hadriani gradum fecit. Sub Gregorio XIII. Episcopus Albanus, Prænestinus, & Portueñ. Obijt die 2. Martij 1583.

Ciac. l. c.

1565.
7. Febr.

XVII. IO. MICHAEL SARRACENYS Neapoli-

politanus, Acheruntinus Archiepiscopus, & Materanus, Presb. Card. S. Mariæ de Ara Cæli sub Iulio III. deinde sub Paulo IV. Tituli S. Anastasiæ, mox S. Agathæ, tùm S. Mariæ trans Tiberim, Episcopus Lyciensis, postea Sabinenfis. Obijt 5. Kal. Maij 1568.

XVIII. IO. BAPTISTA CICADA Genuensis, Ingaunorum Episcopus, Presbyter Card. S. Clementis sub Pio V. Optauit Titulum S. Agathæ cū retentione prioris denominationis, quem dimisit sub eodem 30. Aprilis 1568. ex quo assumptus fuit ad Episcopatum Sabineñ, licet Ciac. pag. 1721. B. ab hoc recedat, & dicat dimisso Titulo Sæctę Anastasiæ optasse Episcopatum Sabineñ. Obijt Romæ an. 1570. 6. id. Aprilis.

XIX. PTOLEMÆVS GALLIVS Nouocomensis, Martorani Episcopus, ac deinde Sipontinus Archipræsul, Presbyter S. Theodori 18. Maij 1565. ex quo ad S. Pan-

1565.
7. Nouëb.

Ciacon.
p. 1730. B.

1568.
14. Maij.

Ciacon.
p. 1694. C.

Idē ibld.
lit. D.

S. Pancratij, tum ad S. Agathæ, mox ad S. Mariæ de Populo translatus fuit. Sub Pio V. Episcopus Sabinus, deinde Tusculanus, & Ostien. Obijt Romæ 3. Februarij 1607. Congregationis Montis Virginis Protector.

1587.
20. April.

XX. HIERONYMVS MATTHÆIVS Romanus Diac. Card. S. Hadriani, tum S. Agathæ, mox S. Mariæ in Cosmedin, inde S. Eustachij: Ex harum vltima gradum fecisse ad S. Pancratij Titulū colligitur ex Petramellario. Obitus notatur ad diem 8. Decembris 1603. qui desideratur inter Cardinales mortuos sub Clemente VIII. in nouo Ciac.

1587.
11. Sept.

XXI. BENEDICTVS IUSTINIANVS Genuensis ex Diac. S. Georgij assumptus fuit ad Diaconiam S. Agathæ, qua dimissa 13.

Ciacon.
p. 1832. B.

Martij 1589. aliam S. Mariæ in Cosmedin optauit, non autem S. Nicolai in

Ad idem
p. 1802. F.

Carcere, vt inquit D. Victorellus. Tum sub Gregorio XIV. translatus ad ordinem

nem

nem Presbyterorum optavit Titulum S. Marcelli 14. Januarij 1591. Sub Clemente VIII. 17. Martij 1599. S. Priscæ magno sumptu à se restitutum : Nec ex hoc ad Episcopatum Portuensē ascendit, sed alium S. Laurentij in Lucina titulum obtinuit die 17. Augusti 1611. deinde Episcopatum Prænestinum 6. Junij 1612. mox Sabineñ 16. Septemb. 1615. postremò 31. Aug. 1620. Portuensē, & 6. Kal. Aprilis 1621. Obijt Romæ sepultus ad Mineruam.

Idē Ciac.
p. 1848. F.

XXII. FEDERICVS BORROMÆVS Mediolaneñ an. 1587. 18. Decembris creatus Diac. Card. habuit Ecclesiã S. Mariæ in Dominica 15. Ian. 1588. & die 11. Januarij 1589. optavit SS. Cosmæ & Damiani. Ex hac transitum fecit ad Diaconiam S. Agathæ anno 1589. tùm ad aliam S. Nicolai in Carcere ascendit anno 1591. 14. Januarij. Ad cuius Altare maius sacra SS. Marci, Marcellini, Faustinae

1589.
13. Martij

stinę & Beatricis Martyrum Lipsana ex veteri & inculta confessione transtulit, eisdemque in marmoreo labro locatis Aram pulcherrimo ciborio quattuor columnis suffulto ornauit. Diaconiam visitauit, eiusque Canonicos optimis Constitutionibus, quę in hunc vsque diem seruantur & vigent, instruxit. Sacras vestes albi coloris damasceni operis ad sacra solennia celebranda munificę donauit. Anno Iubilei 1600. Altare maius S. Marię Vallicellę Congregationis Oratorij honorificentissimum suis sumptibus extruxit. Tandem cum esset Mediolanę Archiepiscopus die 21. Septembris 1631. maximo suę Ecclesię detrimento, & Mediolanensium męrore defunctus est. Funere maximis sumptibus celebrato, ac Paulo Arefio Episcopo Tortonę italicę primò, tum Donato Ferrario latinę secundò orante corpus ad Altare B. Marię Virginis

Aug. Val.
de Iub.

ginis de Arbore in Cathedrali tumulatum in sepulcro, quod viuens sibi constituerat cum hac inscriptione.

FEDERICVS CARD. BORROMAEVS
 ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI
 SVB PRAESIDIO BEATISS. VIRGINIS
 HIC IACET.

XXIII. CAROLVS à LOTHARINGIA Ducis
 Lotharingæ filius, Electus Meten̄ &
 Argentineñ, *Catholicae fidei amator* &
à veteri Lotharingæ familiae pietate mi-
nime degenerans ad Cardineam dignita-
 tem promotus à Sixto V. anno 1589.
 Obtinuit sub Gregorio XIV. 5. Aprilis
 1591. Diaconiam S. Agathæ vacan-
 tem per translationem Card. Iustiniani
 ad Sactæ Mariæ in Cosmedin, vt inquit
 D. Vghellus ex Actis Consistorialibus,
 ex quibus nihilominus constat à Iusti-
 niano fuisse dimissam 13. Martij 1589.
 Quicquid autem sit de hac contrarie-
 tate certū est inter Iustinianum, & Lo-
 tha-

1591.
 5. Aprilis.

Aug. Val.
 loc. cit.

Ad Ciac.
 P. 1849. A.

Ibidem.
 p. 1832. B.

tharingum intercessisse Borromæum, cuius propter optionem S. Nicolai in Carcere hæc D. Agathæ vacabat. Obijt Lotharingus 24. Nouembris 1607.

1608.
10. Dec.

XXIV. ALOYSIVS CAPPONIVS Florentinus Diac. Cardinalis an. 1608. creatus à Paulo V. Præficitur eodem anno Ecclesiæ S. Agathæ, quam dimisit 13. Ianuarij 1620. aliam S. Angeli in Foro Piscium assumens; mox S. Caroli ad Catinarios tùm primò erecti loco S. Blasij de Anulo suppressi & profanati; deinde S. Petri ad Vincula; postremò an. 1629. 13. Kal. Septembris S. Laurentij in Lucina Titulum optavit & retinet.

XXV. M. ANTONIVS GOZADIVS Bononiensis (de cuius S. Agathæ Diaconia vel Titulo, ac obitu nulla est mentio in nouo Giac.) Titularis fuisse videtur S. Agathæ ex Breui Urbani Papæ VIII. incipien *Cum per obitum bona memoriae M. Antonij Tituli Sæctæ Agathæ Presbyteri*

Card.

Dat. 18.
Sept. 1623.
Pont. I.

*Card. Gozadini nuncupati Congregationis
Montis Virginis, dum vixit, Protectoris
nuper apud Sedem eandem defuncti, &c.
Obijt S. Agathæ Titularis & Episcopus
Fauentinus, vt in suo Testamento 11.
Aug. 1623. per Acta Bonincontri No-
tarij Capitolini, iacèrque sepultus in
Æde S. Andreae de Vallè cum hoc Epi-
taphio.*

D. O. M.

**M. ANTONIO GOZADINO BONONIENSI
S. R. E. CARDINALI**

*Qui Gentilium excitatus exemplis adolescens
iurisprudentiæ in Patriæ Gymnasio consecu-
tus est lauream, tum in foro diu versatus, iu-
riq. mox dicendo in Capitolio præfectus, cum
integritatis fama Urbem impleset à Grego-
rio XV. consanguineo insignitus est purpura,
haud longè post summè comploratus excessit
Aetatis suæ anno 49. salutis M. DC. XXIII.
Bonifacius Gozadinus ex test. hæres grati
animi monumentum posuit 8. Kal. Martij
M. DC. XXVIII.*

**XXVI. OCTAVIUS RODVLPHVS Floren-
tinus ex Tit. S. Agnetis in Agone, quæ ^{1623.} 7. Octob.
à Gre-**

• Kal. No-
uēb. 1622.
in Const.
Romanum.
Non.
Oct. bris
1623 in
Constitut.
Pontifex.

à Gregorio XV. ^a obtinuerat, translatus
fuit ad S. Agathæ ^b ab Urbano VIII. qui
eundem destinavit Protectorem Con-
gregationis Montis Virginis, vt in Bre-
ui 28. Septemb. an. 1623. Obijt Agri-
genti 6. Julij. 1624.

1624.
13. Nou.

• XXVII. FRANCISCVS BARBERINVS Floren-
tinus S. D. N. VRBANI PAPÆ VIII.
ex fratre nepos, Princeps literarum,
amore, religione, & morum probitate
conspicius, Diaconus Cardinalis San-
cti Onuphrij creatus sexto non. Octo-
bris 1623. Tum ad Ecclesiam Sanctæ
Agathæ 13. Nouembris 1624. trans-
latus. deinde Sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Bibliothecarius. & postremò Vicecan-
cellarius Sancti Laurentij in Damaso
Ecclesiam obtinuit, hac dimissa Diaco-
nia, in qua vt aliquod saltem pietatis
in Beatam Agatham suæ vestigium ex-
taret, cum deforme squallidumque su-
perimpenderet tectum, splendidum auro
lacu-

lacunar fieri curavit, in quo hæc legitur inscriptio . . .

AGATHÆ
 VIRGINIS. SANCTISSIMÆ
 MARTYRISQVE. FORTISSIMÆ
 ÆDEM
 CARDINALIS
 FRANCISCVS. BARBERINVS
 AVRATO. LACVNARI. CONTEXIT
 ANNO. M. DC. XXXIII.

XXVIII. ANTONIVS BARBERINVS S. D. N. 1632.
 VRBANI PAPÆ VIII. nepos, Equitum Hierosolymitani Ordinis in Vrbe 29. Nov
 Prior, Princeps excelſitate animi, & liberalitatis magnificentia clarus, 30. Augusti 1627. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconus Cardinalis creatus, & 7. Februarij 1628. publicatus, 28. die eiusdem obtinuit Diaconiam Sanctæ Mariæ in Aquiro: qua dimiſſa optavit aliam Sanctæ Agathæ die 29. Nouembris 1632. Cuius etiam ſacram Ædem

G pro

pro sua in B. Martyrem religione singulari egregiè restituit. Aulam enim templi in tres diuisam naues opere tectorio illustrauit: fornices alicubi ruinosos instaurauit: Diaconicum columellis antea septum, ijs amotis, aperuit: maiorem Portam condidit: Porticum & Odeum à fundamentis extruxit, specularibus nobili opere adiunctis: Ara maxima nullo opere cultuq. conspicua disturbata plurimas Sanctorum Reliquias continebat.

<i>S. Agathe Virg. & M.</i>	<i>S. Simplicij Mart.</i>
<i>S. Sebastiani Mart.</i>	<i>S. Agabiti Mart.</i>
<i>S. Felicis Mart.</i>	<i>S. Viuiane V. & M.</i>
<i>S. Aquilini Mart.</i>	<i>S. Rustice Virg. & M.</i>
<i>S. Iustæ Mart.</i>	<i>S. Saturnini Mart.</i>
<i>S. Serapionis Mart.</i>	<i>S. Heraclij Mart.</i>
<i>S. Mammeliani Mart.</i>	<i>S. Zoili Mart.</i>
<i>S. Cornelij PP. & M.</i>	<i>S. Antonij Mart.</i>
<i>S. Lucine Virg. & M.</i>	<i>S. Seueriani Mart.</i>
<i>S. Auree Virg. & M.</i>	<i>S. Agrippina V. & M.</i>
<i>& magnam satis partem ceterum S. Triplinij,
Proculi & Lucij Martyrum.</i>	

Jam Aram eandem ex candenti marmore condidit, vbi Sanctorum Reliquias, & corpora præterea nonnulla ex alia eiusdem templi: Ara translata decentius locavit in capsâ plumbea, in cuius operculo hæc est incisa inscriptio.

CORPORA. SS. MARTYRVM
 HIPPOLYTI. ADRIAS. ET. NEONIS
 AC. QVAMPLVRIMAS. ALIAS
 RELIQVIAS
 CVM. SVO. NOMINE
 CARDINALIS
 ANTONIVS. BARBERINVS
 SVB. HOC. ALTARE. COLLOCAVIT.
 ANNO. DOMINI. M. DC. XXXVI
 DIE. III. FEBRVARII.

Altare S. Agathæ à Ludouico Cardinali Podocatharo olim erectum & ornatum euertit, ibique in duabus Arcis Sanctorum corpora locata reperijt; videlicet in Arca superiori, Corpora Sancti Hippolyti Martyris, Adrias Martyris, Sanctæ Mariæ Martyris, & Sancti Neonis

Martyris: In Arca inferiori Corpora
S. Paulinæ, S. Dominandæ & aliarum
duarum sororum eius. in hac eadem
Arca aderat apocha cum his verbis:

*Ego Fr. Gregorius promitto stabilitatem
& conuersionem morum meorum, & obe-
dientiam coram Deo & Sanctis eius se-
cundum regulam S. Benedicti in hoc Mo-
nasterio, quod est dicatū in honorem Sæctæ
Agathæ, permansurum, in præsentia D. Ab-
batis Theophylacti, necnon reliquorum cle-
ricorum, siue monachorum, vel etiam quo-
rundam laicorum: in primis Pharulphus
siue Robertus, atque Crescentius, Ioannes,
Anna uxor illius, Georgius Presb. Petrus,
Guilido, Belizo, Marocca, Gregorius, Rosa
uxor eius, Crescentius, Stephania, Daria,
Dominicus Zebomaroxi.*

Inerat item membrana, in qua hu-
iusmodi apocha erat exarata.

Dedicatio Altaris. *Ad honorem Do-
mini Nostri Iesu Christi Ioannes Episco-
pus*

*pus Prenestrensis Ecclesia hoc Altare de-
dicavit, Ioannes Episcopus, Petrus Diaconus,
Andreas Iudex, Paulus Subdiaconus,
Leo Presbyter, & Monachi Gregorius
Abbas, Leo Presbyter & Monachus,
Crescentius Presbyter, Petrus Presbyter
& Monachus.*

Observandus est in hac inscriptione
Episcopus Prenestrensis à Ciaconio in
Leonis IX. Pontificatu desideratus.

Huiusmodi S. Agathæ Altare ex can-
didissimo marmore refecit, in quo plū-
beam Arcam cum Reliquijs & hac in-
scriptione honorificè condidit.

CORPORA SS. MARTYRVM
PAVLINÆ. DOMINANDÆ
ET. ALIARVM. DVARVM. SORORVM
AC. MVLTA. ALIAS. RELIQVIAS
CARDINALIS
ANTONIVS. BARBERINVS
SVB. HOC. ALTARE. COLLOCAVIT
ANNO. DOMINI. M. DC. XXXVI
DIE. III. FEBRVARII.

Verum quid munificentissimo Prin-
cipi Ædes hæc debeat, facilius multo
oculis, quàm ullius descriptione, asse-
queris; iure igitur interiori ex templi
parte ianux hæc imposita inscriptio.

ÆDEM. SANCTÆ. AGATHÆ

MAGNO. OLIM. GREGORIO

VENERABILEM

INCLYTIS. DE. COELO. PRODIGIIS

ILLVSTREM

NVPER. VETVSTATE

SQVALLENTEM

CARD.

ANTONIVS. BARBERINVS

IN. HANC. SPECIEM. REDEGIT

ANNO

VRBANI. VIII. PONT. MAX.

PATRVIXII

I N D E X

Rerum notatu dignarum.

- A** *Bbatia S. Agathe* 45.
 75.
s. Agathe natalis in Vrbe
celebris. 56. *Burgus.* 44.
Ecclesia, Manasteriū, &
Diaconia. 45. 46. 47. 48.
 49.
Aldobrādinorum Villa. 36.
Altaris dedicatio. 100.
Amphitheatrū Titi aliā Co
losseus. 13. 14. 15. 19. 49.
Antonius Barella. 43.
Apfis S. Agathe collapsa. 58.
Arianorum Ecclesia. 57. 58.
 64.
Aricinum nemus. 34.
Argiletus. 21. 22.
Aures Saburratae. 9.
Balnea Pauli Aemilij. 44.
Baptista de Brunellischi.
 76.
Barberina Bibliotheca. 42.
 80. *Palatium.* 16.
Bartholinorum Horti. 36.
s. Benedicti & s. Scholastica
corpora. 78.
Bentiuolorum Palatiū. 36.
- Bibliothecarius S. R. E.* 35.
 96.
Burgus S. Agathe. 44.
Cesaris edes in Subura. 26.
Campana inscriptio. 72.
Canes Suburanae. 20.
Canonici seculares in Dia
conia S. Agathe. 72.
Cardinalium Diaconia, &
Tituli in commendam
dati. 79.
Cardinales
Aloysius Capponius. 94.
fr. Antonius Barberinus.
 34.
Antonius Barberinus. 97.
Bartholomæus Martinus.
 83.
Benedictus Iustinianus.
 96.
Bernardus de Garuo. 79.
Carolus à Lotharingia.
 70. 93.
Federicus Borromeus.
 70. 91.
Franciscus Barberinus.
 96.

I N D E X.

- Franciscus Gonzaga.* 83.
Franciscus Pisanus. 87.
Fulvius Corneus. 88.
Gabriel de Gabrielibus.
 84.
Galeotus Tarlatus. 81.
Hercules Rango. 68. 86.
Hieronymus Matthaeus.
 90.
Ioannes Michael Sarra-
cenus. 88.
Ludouicus de Barro. 82.
Ludouicus Podocatharus.
 68. 83.
M. Antonius Gozadinus.
 71. 94.
Michael Ang. Tontus. 76.
Oderisius ex Comitibus
Marforum. 77.
Oderisius Sägretanus. 78.
Ptolemaeus Gallius. 70.
 89.
Pyrrhus Gonzaga. 69. 87.
Tiberius Crispus. 87.
Vitalis Sabellus. 79.
Carolus de Castello. 74.
Casinenfis Ecclesia cōsecra-
tio. 78.
Cath ecumeni. 35.
Circus Florae. 16.
Clemens VII. Papa. 69.
Clemens VII. Antipapa. 81.
Clerici seculares in Diaco-
nia S. Agathae. 72. 73.
Clius Scauri. 15. *Subura-*
nus. 24.
Cœmeterium S. Agathae. 51.
Colosseus in Subura. 13.
Congregatio Oratorij. 92.
 in *Consecratione Sanctae Aga-*
thae porcus ab Ecclesia
egreditur. 60. *Nubes su-*
per eius Altare descendit.
 61. *Lampades diuinitus*
accenduntur. *ibid.*
Constantinus Imp. 36. 53.
Corneliorum Vicus. 39. 44.
Crescentius. 68. 101.
Cynthia in Subura. 21.
Decem Taberna. 33.
Diaconiae ad quid. 52. *Eartē*
perturbatur ordo. *ibid.*
Diana templum. 33.
Donatus Ferrarius. 92.
Ecclesia SS.
Agathae apud Aphrici. 52.
de Cavallo. 49. 50. in
Posterula. 52. in *Mona-*
sterio Tempuli. 52. *trās*
Tiberim. 48. 52.
Agnētis. 18. 88. 95.
Anastasia. 89.

INDEX.

- Andrea in Quirinali.* 49.
de Valle. 95.
Angeli. 88. 94.
Bartholomaei in Insula.
 88.
Bernardini. 37.
Blasij de Anulo. 94.
Bonofa. 48.
Caroli ad Catinarios. 94.
Cbryfogoni. 48. 66.
Ciriaci in Thermis. 78.
Clementis. 81. 89.
Cosmatis & Damiani. 48.
 91.
Duodecim Apostolorum.
 48. 82.
Eustachij. 81. 90.
Georgij in Velabro. 81.
 82. 90.
Gregorij in Clivo Scauri.
 15.
Hadriani. 13. 86. 88. 90.
Laurentij in Lucina. 88.
 91. 94. *in Pane & Per-*
na. 13.
Lucia in Subura. 13. 14.
Marcelli. 91.
Marci. 87.
Mariae in Aquiro. 97. *de*
Ara Cali. 89. *in Cäpo.*
 33. *in Cosmedin.* 87. 90.
 93. *in Domnica.* 80. 91.
de Montibus. 34. *de Po-*
pulo. 84. 90. *in Porticu.*
 87. *de Puteo Proba.* 33.
 49. *trans Tiberim.* 88.
 89. *Vallicella.* 92. *in*
Via. 88.
Mariae Magdalena. 49.
Martini. 14.
Nicolai in Carcere. 90. 91.
 94. *de Oliucto.* 49.
Onupbrij. 35. 96.
Pancratij. 90.
Petri ad Vincula. 94.
Petri & Marcellini. 49.
 86.
Praxedis. 85. 86.
Prisca. 91.
Pudentiana. 76.
Saluatoris in Subura. 49.
 74.
Seuerini in Merulana.
 64.
Stephani de Equo Mar-
moreo. 49. *in Cælio Mō-*
te. 88.
Susanna. 49.
Theodori. 87. 89.
Thomae Apostoli. 48.
Ticiani. 49.
Vitalis. 33. 49.

I N D E X

- Epirotarum hospitium.* 36. s. *Gregorius I. Ecclesiā S. Agatha Deo sacrat.* 59. ornat, & *Reliquijs ditat.* 62. eius bona recuperari studet. 65. *Monasteria adificat.* ibid.
- Acheruntinus.* 89. *Albanensis.* 87. 88. *Argentinenfis.* 93. *Caputaquensis.* 84. *Ingaunortū.* 89. *Lyciensis.* 89. *Materanus.* 89. *Martoranus.* 89. *Mediolanen.* 92. *Meten.* 93. *Mutinen.* 87. *Ostiensis.* 87. 90. *Paetensis.* 41. *Patavinus.* 87. *Perusinus.* 88. *Portuen.* 82. 87. 88. 91. *Prænestinus.* 88. 91. 100. *Sabinus.* 88. 89. 90. 91. *Segouiensis.* 83. *Sipontinus.* 89. *Suessanus.* 88. *Tortona.* 92. *Tusculanus.* 87. 90. *Vasfonensis.* 80. *Veliter-nus.* 87. *Vrbinas.* 84.
- Epitaphia.* 39. 42. *Farnesiorum Palatium.* 6. *Flavius Ricimer.* 29. 57. *Flora Circus.* 16. *Forum Nerue.* 23. *Romanum.* 14. 37. *Piscariū.* 21. *Traiani.* 14. *Gabriella de Malliano.* 43. *Gothi Ariani ornant Ecclesiam S. Agatha.* 57. 58.
- Gregorius I. domus materna.* 66. *Gregorius IV.* 67. *Gregorius XIII.* 74. 76. *Gregorius.* 68. 101. *Horti Bartholinorum.* 36. *Iustiniani.* 8. *Matthæiorum.* 7. *Hospitium Epirotarum.* 36. *Humiliatorum Ordo.* 74. *Iacobina sepulcrum.* 38. *Iacobus Volaterranus.* 83. *Ianus Quadrifrons.* 21. *Indulgentia Diaconie Sanctæ Agathæ.* 76. *Inscriptio familiaris Clem. Septimi.* 70. *Inscriptio Flaviij Ricimeris.* 29. *Ioannis Lascaris Epitaphiū.* 42. *Ioseph Suaresius.* 80. *Iustiniani Horti.* 8. *Leo III.* 66. *Lucas Holstenius.* 42.

INDEX.

- Lupanaria*. 15. 17. 18. 20.
Luparia. 18.
Magistra Suburana. 20.
Martialis aedes. 16.
Martyrum via. 44.
Matthaeorum Horti. 7.
Monachi in Diaconia Sanctae Agathae. 72.
Monachorum professio. 100.
Monasteria in Sicilia constructa à S. Gregorio. 65.
Monasterium S. Bernardini. 37. *S. Agathae*. 46.
Montis Virginis Congregatio. 71. 75.
Mortuorum Scala. 44.
Neophytorum Collegiū. 35.
Neptuni templum. 36.
Nicolaus Seniorilis. 48.
Pagus Succufanus. 4.
Palatium Barberinorū. 16.
Palatium Bettiolorum. 36.
Perusinus Legatus. 85.
ss. Petri & Pauli Apostolorum vera effigies. 58.
Pila Tiburtina. 16. 24.
Plinij domus. 16.
Pœnitentiarius Maior. 35.
Pompeius Vgonius. 13.
Porta Aurelia, S. Pancratij, Traiana. 51.
Prefatio in solennitate S. Agathae. 56.
Proba puteus. 14. 33.
Regio III. 64.
Regio Saburrata. 10. *Suburana*. 10. *Tabernola*. 13.
Reliquie Sanctorum.
Adrias. 67. 68. 99. *Agabiti*. 98. *Agathae*. 62. 98.
Agrippina. 98. *Antonij*. 98. *Aquilini*. 98. *Aurea*. 98. *Beatricis*. 92. *Benedicti*. 78. *Cornelij*. 98. *Domnanda*. 67. 68. 100. 101.
Faustina. 91. *Felicis*. 98. *Heracly*. 98. *Hippolyti*. 67. 68. 99. *Iustae*. 98. *Iustina*. 75. *Lucina*. 98. *Lucij*. 98. *Mæmeliani*. 98. *Marcellini*. 91. *Marci*. 91. *Marig*. 67. 68. 99. *Marthæ*. 62. 63. *Neones*. 67. 68. 99.
Paulina. 67. 68. 100. 101.
Proculi. 98. *Rustica*. 98. *Saturnini*. 98. *Scholastica*. 78. *Sebastiani*. 62. 98. *Serapionis*. 98. *Severiani*. 98. *Simplicij*. 98. *Stephani*. 62. 63. *Triplinij*. 98. *Viniana*. 98. *Zoili*. 98.
Saburra. 9. 19.

INDEX.

- Saburrata Regio.* 10.
Saburratus. 9.
Scala Mortuorum. 44
Scauri clius. 15.
Scipio Siluester. 72.
Septizonium Seueri. 15.
Serapidis templum. 43.
Silvani templum. 32.
Siluester Papa. 53.
Stagnum Agrippæ. 17.
Stella Consulis & poeta domus in Subura. 12. 26.
Subura unica R. scriben. 7.
Vnde dicta. 4 5. à Suburendo. 5. feruens, & abundans rerum venalium copia. 25. clamosa. 26.
Suburæ initium & finis. 13. 14. 22.
Subura sub antiqua Vrbe. 12. 19. *sub Carinis.* *ibid.* *in Vico Thusco.* 12. *in Viminali.* 13. *inter mōtes.* 17. *in media Vrbe* 11. *versus Tiberim.* 22. *ad Forum Neruæ.* 23. *intra Vrbs pomeriū.* 10. *extra illud.* 11. 19.
Subura plana 44
Suburæ platea. 14
Suburæ dignitas. 28.
Suburæ Regio igne euerfa. 37.
- Suburana Tribus litera C. scribi solita.* 5. *alijs prior.* 27.
Suburana & Sacra via celebritas. 26.
Suburana canes & magistræ. 20.
Suburanus Clius. 24.
Succisana Tribus. 4
Succusa à pago Succusano 45.
Succisana Tribus. 4
Succusanus pagus. 4. *Vitus.* 18.
Summœniana uxores. 19.
Summœnium. 19.
Tabernæ decem. 33.
Tabernola Regio. 13.
Tacito Imperium pranunciatum in Templo Siluani. 32.
Templum Neptuni. 36. *Serapidis.* 43.
Theatrum Marcelli. 22.
Thermæ Constantini. 36. *Olympiadis, & Agrippinæ.* 13.
Thomas Phœdrus Volateranus. 84.
Tiberis inundatio. 69.
Tiburtina Pila. 16.

I N D E X.

<p><i>Titulorum Cardinalitū perturbatus ordo.</i> 52.</p> <p><i>Tituli Cardinalium cōmendati.</i> 79.</p> <p><i>Tortoris domus extra Urbē.</i>
11.</p> <p><i>Tortores prope Argiletum.</i>
22.</p> <p><i>Totila rabies erga Urbem.</i>
37.</p> <p><i>Traiani Forum.</i> 14.</p> <p><i>Tribus Suburana.</i> 5. 27. <i>Succisana, & Succisana.</i> 4.</p> | <p><i>Vallis Quirinalis.</i> 32. <i>Suburana.</i> 56.</p> <p><i>Via à Gregorio XIII. & Sixto V. aperta.</i> 37.</p> <p><i>Via Labicana.</i> 14. <i>Martyrū.</i>
44. <i>Sacra.</i> 37.</p> <p><i>Vicecancellarius S.R.E.</i> 96.</p> <p><i>Vicus Corneliorum.</i> 39. 44.</p> <p><i>Patricius.</i> 23. <i>Succisanus</i>
18. <i>Thuscus.</i> 21.</p> <p><i>Villa Aldobradinorum.</i> 36.</p> <p><i>Vxor Summœniana.</i> 19.</p> <p><i>Zoroaster Masinus.</i> 44.</p> |
|---|---|

L A V S D E O

S. S. Q.

AGATHÆ ET SEBASTIANO M.M.

JULY 1900

UNIVERSITY OF TORONTO

Errata

pag.	lin.	
9	12	Lenam
58	16	certæ
78	6	nona
85	19	π

Corrige

Lenam
certè
nonas
π

ROMÆ
Typis Ludouici Grignani.
M. DC. XXXVIII.

SVPERIORVM PERMISSV.